

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 33

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Δημοτικά Ἀθηνῶν. — Θρησκευτικὴ ἢ λαϊκὴ ἑκπαίδευσις; — Πρῶτὴ ἀρχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. — Ἰουλίου Σίμωνος: Ὁ μικρὸς πολίτης. — Ὁ βασιλεὺς Καλακούας. — Κεκαλυμμένη προτομὴ. — Ποικίλα.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΘΗΝΩΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Ε΄.

Τὸ μεγαλειότερον τῶν εισοδημάτων τοῦ Δήμου εἶναι σήμερον ὁ ἐπὶ τῶν ὠνίων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἐπιβαλλόμενος δημοτικὸς φόρος· οἱ πάντες ἠγνόουν μέχρι τίνος ποσοῦ ἀνήρχοντο τὰ εισοδήματα ὡς ἐκ τοῦ φόρου τούτου, διότι ὁ Δῆμος κατ' ἔτος ἐνοικίαζεν αὐτόν, οὐδεμίᾳ δ' ὑπῆρχε πρόβλεψις, ὥστε νὰ κατορθώσῃ νὰ γνωρίσῃ μέχρι τίνος ποσοῦ εἰσέπραττον οἱ ἐνοικιασταὶ τοῦ φόρου τούτου· τὸ βέβαιον ἦτο ὅτι οὗτοι ἐπλούτησαν εἰς ὀλίγα ἔτη, ἐξ ἀφανῶν δὲ καὶ ἀσήμων, ἀνήγειραν μεγαλοπρεπῆ μέγαρα, ἕκαστος δὲ τῶν μετόχων ἐκείνων ὑπολογίζεται σήμερον ἔχων περιουσίαν ἑκατοντάδας τινὰς χιλιάδων δραχμῶν. Ὅντως ὁ Δῆμος εὕρισκετο ὡς πρὸς τὸν δημοτικὸν φόρον εἰς διηνεκὲς σκότος, διότι οἱ ἐνοικιασταὶ πλουτοῦντες ἐξ αὐτοῦ, δὲν ἐδείκνυον τί εἰσέπραττον, οὐδὲ ὑποχρεοῦντο εἰς τοῦτο, ἡ δὲ δημοτικὴ ἀρχὴ οὐδὲ κἂν ἐφρόντιζε νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν πόρον αὐτόν τοῦ Δήμου καὶ ὁμως ὁ φόρος αὐτὸς καὶ μόνος ἀρκεῖ σχεδὸν πρὸς συντήρησιν τοῦ Δήμου, διότι αὐτὸς ἐστὶν ἡ μεγαλειότερα τοῦ Δήμου πρόσοδος· ἀλλὰ τὸν πόρον τούτον, ἢ μᾶλλον τὰ ἐκ τούτου εισοδή-

ματα ὀλίγοι ἐγνώριζον, οἱ δ' ὀλίγοι ἐκεῖνοι, κατῶρθωσαν νὰ γνωρίζωσι μόνοι τοὺς πόρους τοῦ πόρου ἐκείνου, οἱ δὲ δημοτικοὶ ἄρχοντες ἠγνόουν, ἂν οὐχὶ πάντες, οἱ πλείότεροι, τὰ εισοδήματα τοῦ δημοτικοῦ φόρου· καὶ πάντες μὲν ἔβλεπον πλουτοῦντας τοὺς ἐνοικιαστάς, τὸν δὲ Δῆμον μένοντα ἐν ἀγνοίᾳ τῶν διατρεχόντων καὶ μὴ ἀπολαύοντα ὅσων ἔδει.

Ἐπὶ ἐννεαετίαν ὅλην τὰ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων διωκῆθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κυριακοῦ καὶ ὁμως κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1878 τὰ ἔσοδα τοῦ Δήμου ἀνήλθον εἰς 413,107:07, τὰ δὲ τοῦ ἔτους 1879 προὔπελογίσθησαν εἰς δρ. 493,105, ἐξ ὧν 406,000 προήρχοντο ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ὠνίων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων φόρου. Ἡ νέα δημοτικὴ ἀρχὴ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά της περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους 1879 καὶ ὁμως ὁ φόρος οὗτος ἀνέρχεται κατὰ τὸν προὔπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1880 εἰς δρ. 671,600, ὅλα δὲ τὰ ἔσοδα τοῦ Δήμου εἰς δρ. 722,860. Δηλαδή ὑπάρχει περίσσευμα οὐκ εὐκαταφρόνητον, συγκριτικῶς μεταξὺ τῶν δύο προὔπολογισμῶν τῶν δύο ἐτῶν. Τινὲς ἀποδίδουσι τὴν αὐξήσιν ταύτην τοῦ φόρου εἰς τὴν αὐθαίρετον τιμὴν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἣν ἔθηκεν ἐπὶ τῶν εἰσαγωμένων ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων· ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ὑποτεθῇ ἀληθές, ὅτι δηλαδή, ἐπειδὴ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ὦ-

ρισε κατὰ βούλησιν τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων, τὸ φοβερόν τοῦτο περίσσευμα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ φόρου· τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὰ εἰσοδήματα τοῦ Δήμου ἐπὶ τῆς νέας δημοτικῆς ἀρχῆς ἠϋξήσαν καὶ ὑπερῆξαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ συμβούλιον περιέπεσεν εἰς τὴν πλάνην καὶ εἰς τινὰ τῶν ἐμπορευμάτων ἠϋξήσῃ τὴν ἀξίαν, εἰς τινὰ δὲ ἠλάττωσε, δὲν εἶναι κυρίως αὐτὸ ἐνοχον· μόλις μῆνας τινὰς εἶχεν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐνεπιστεύθη τὴν σύνταξιν τοῦ δασμολογίου εἰς συνάδελφον δημοτικὸν σύμβουλον, πρὸ ἐνεαετίας τοιοῦτον διατελοῦντα, ὁ ὁποῖος, ὡς ἔλεγεν, εἶχε τὰ μέσα νὰ μάθῃ κατὰ πόσον τὸ Δημόσιον ἠϋξάνε, κατ' ἐκείνας μάλιστα τὰς ἡμέρας, τὸ δασμολόγιόν του καὶ ἐπομένως κατ' αὐτὸ καὶ ὁ Δήμος νὰ ζητήσῃ τὸ 2%. Ἀλλὰ ὁ καιρὸς παρήρηχετο, τὸ δασμολόγιον τοῦ Δημοσίου δὲν ἤρχετο καὶ τὰς παραμονὰς τοῦ πλειστηριασμοῦ τοῦ φόρου, φέρει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου δασμολόγιον, ὅπερ αὐτὸς οὗτος συνέταξε. Τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον, ἐπειγόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἐνέκρινεν αὐτὸ καὶ οὕτω ἐδέχθη τὰς ἀμαρτίας ἐνός τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, τὸ δασμολόγιον τοῦτο ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Νομαρχίας, ὁ δὲ δημοτικὸς φόρος καὶ αὖθις κατεκυρώθη εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐνοικιαστὰς.

Ἠλθὲν τὰς παραμονὰς τοῦ τρέχοντος ἔτους πολλαὶ ὀμάδες ἐσχηματίσθησαν, ὅπως ἀναλάβωσι τὸν δημοτικὸν φόρον. Ὄντως δὲ εἰς τὴν δημοπρασίαν ἀνήλθεν οὕτως εἰς τὸ ποσὸν τῶν δρ. 850,112 εἰς ὄνομα ὅμως οὐχὶ πλέον τῶν παλαιῶν ἐνοικιαστῶν, ἀλλὰ νέας ὀμάδος. Δυστυχῶς ὅμως δι' αὐτοὺς αἰέκτακτοι περιστάσεις, εἰς ἃς εὔρεθη τὸ ἔθνος καὶ καθ' ἃς οἱ ἔμποροι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰσαγάγωσιν ὅσα ἄλλοτε ἐμπορεύματα, ἔφερον αὐτοὺς εἰς θέσιν ὄντως δυσχερῆ· ἐκτός δὲ τούτου, τὰς παραμονὰς τοῦ νέου ἔτους οἱ παλαιοὶ ἐνοικιασταί, ὑποβιβάσαντες τὸν ὀφειλόμενον φόρον, παρώτρυνον πολλοὺς κερδοσκόπους ἐμπόρους ν' ἀναβιβάσωσιν ἐκ Πειραιῶς τὰ ἐμπορεύματά των, ὀφει-

λούμενοι τὴν διαφορὰν τοῦ φόρου, δηλαδή ἀντὶ 2%, ὑπεβίβασαν αὐτὸν κατὰ βούλησιν, καὶ ἐζημίωσαν οὐχὶ ὀλίγον τοὺς νέους ἐνοικιαστὰς. Τούτου ἕνεκα τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον, πεισθὲν ὅτι ὄντως οὗτοι ἐζημιώθησαν, ἐμείωσεν αὐτοῖς τὸν ὀλικὸν τοῦ ἔτους φόρον κατὰ δρ. 50,000, ἵνα μὴ καταστρέψῃ ἐντελῶς ἐκείνους, οἵτινες τοσοῦτον ἠϋξήσαν τὸν πόρον αὐτὸν τοῦ Δήμου.

Τὸν αἴτιον τῆς αὐξήσεως τοῦ φόρου τούτου καὶ τῆς διπλασιάσεως αὐτοῦ, ἀφήνομεν νὰ ὑποδείξῃ πᾶς δημότης τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν αἴτιον τῆς ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη εὐτελοῦς αὐτοῦ ἐνοικιάσεως. Ἡμεῖς ἐνταῦθα διηγούμεθα ἀπλῶς, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, πᾶς τις δὲ ἄς δικαιοῦσῃ τὸν ἔχοντα δίκαιον. Τὸ ζήτημα τοῦ φόρου τούτου ἀνήλθε σήμερον εἰς ἀπίστευτον σημεῖον, τὰ δὲ εἰσοδήματα τοῦ Δήμου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἀνέρχονται εἰς ἑκατομμύριον δραχμῶν, ἐν ᾧ ἀπερχομένη ἡ πρώτη δημοτικὴ ἀρχή, ἀφῆκε ταῦτα κατὰ τὸ ἤμισυ.

ΣΤ'.

Τὸ πλεῖστον τοῦ δημοτικοῦ προϋπολογισμοῦ καταναλίσκεται εἰς τὸν φωτισμὸν τῆς πόλεως, δηλαδή ὁ Δήμος, πληρόνει διὰ τὸ ἀερίοφως ἀφαιρουμένων τῶν ὄσων κρατοῦνται διὰ τὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα, τουτέστι τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὸ βρεφοκομεῖον τὸ 1/8 περίπου τῶν εἰσοδημάτων του· τούτου ἕνεκα ἀποδειλιᾷ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν δημοτικῶν ἄλλων ἔργων, διὰ τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται οὐ μικραὶ δαπάναι καὶ ὅμως ὁ φωτισμὸς τῆς πόλεως εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ παντός Δήμου, κατ' ὀρθωσῆ δὲ ἡ ἐν γένει δημοτικὴ ἀρχὴ νὰ φωτίζῃ ἀρκούντως τὴν πόλιν δι' ἀερίοφωτος, διὰ τοῦτο μυρίων ἐπαίνων εἶναι ἀξίος ὁ Δήμαρχος ὁ πρῶτος φροντίσας διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς πρωτεύουσῃς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτόν, οἵτινες ἐπηϋξήσαν τὸν φωτισμὸν τοῦτον.

Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων μελημάτων τοῦ Δήμου εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῶν χρεῶν αὐτοῦ,

τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις ἡμελήθη μέχρι τούδε. Ὁ Δήμος ὄντως ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν εὐεργετικὸν νόμον τοῦ πεμπτημορίου, ἀλλ' ἐν τούτοις τὰ χρέη αὐτοῦ ὄλονεν αὐξάνουσι καὶ ἂν σήμερον ὑποτεθῆ, ὅτι ἀνέρχονται ταῦτα, εἰς τέσσαρα ἑκατομμύρια, μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινῶν τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ διπλασιασθῆ καὶ θὰ εὔρεθῃ κατόπιν ὁ Δήμος κατάχρεως καὶ ἐπιβεβαρυμένος μὲ πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐὰν δὲ δὲν σκεφθῆ ὁ Δήμος ἐγκαίρως περὶ τῶν χρεῶν, θὰ εὔρεθῃ κατόπιν καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰς λίαν δυσάρεστον θέσιν. Τὰ χρεώγραφα τοῦ Δήμου εἶναι κατὰ πολὺ ὑποτετιμημένα, ἀντὶ 20—25% δύναται ὁ Δήμος, ἐὰν ἀποφασίσῃ τὴν ἐξόφλησιν των, ν' ἀγοράσῃ ταῦτα. Δύναται νὰ κάμῃ ἴσως νέον δάνειον πρὸς ἐξόφλησιν αὐτῶν, ἢ νὰ ἐκδώσῃ μετοχὰς μετὰ λαχείου, ἀποφέροντος μικρὸν κέρδος καὶ κληρουμένας κατ' ἔτος, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν κληρωτέων μετοχῶν, ἃς ἤθελε πρὸς κλήρωσιν ὀρίσει. Ὅσον εὐεργετικὸς καὶ ἂν ᾖ ὁ περὶ πεμπτημορίου διὰ τὸν Δήμον νόμος, ἀνάγκη οὗτος νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη του, διότι ὅταν πληρόνη τις τὰ χρέη του, ἀποκτᾷ καὶ πλείονα πίστιν, εἴτε ἰδιώτης, εἴτε σωματεῖον, εἴτε Δήμος, εἴτε Κράτος· τούτου ἕνεκα ἀνάγκη νὰ σπεύσῃ τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον εἰς τὴν διακανόνισιν τῶν χρεῶν του, διότι ἄλλως ἀπόλυται ἡ πίστις τοῦ Δήμου καὶ τὰ χρέη του αὐξάνουν.

Ἄλλ' ἐκτός τοῦ κανονισμοῦ τῶν χρεῶν τοῦ Δήμου, ἀνάγκη νὰ κανονισθῆ καὶ ἕτερον ζήτημα, ἀφορῶν τὰ μέγιστα τὴν περιουσίαν τοῦ Δήμου· τουτέστι τὸ τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου τοῦ ὕδατος. Ἡ κυβέρνησις διὰ νόμου ἠγγυήθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὑπὲρ τοῦ Δήμου, ὅπως οὗτος ποιῆ ὑδραυλικὰς ἐργασίας, τὸ ποσὸν δραχ. 600,000 μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅπως ὁ δημόσιος εἰσπράκτωρ εἰσπράττῃ τὸν φόρον τοῦ ὕδατος· τούτου ἕνεκα ὁ Δήμος ἔχει ἀνοικτὸν λογαριασμὸν εἰς τὴν Τράπεζαν μέχρι τοῦ ἄνω ποσοῦ, τὸ Δημόσιον ὅμως ὀλιγωρεῖ εἰς τὴν εἰσπραξιν τοῦ περι οὐδ' ὁ λόγος φόρου, ἐπομένως καθυστερεῖται εἰς τὸν Δήμον οὐκ εὐκαταφρόνητον ποσὸν ἐκ τοῦ φόρου τούτου, τὸ

ὁποῖον ἠδύνατο νὰ δώσῃ, ἀπέναντι τοῦ ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ καὶ οὕτω δυνηθῆ, ἔστω καὶ ἐλαχίστας, ἀλλὰ πλείονας πάντοτε ἢ σήμερον, ὑδραυλικὰς ἐργασίας νὰ ἐνεργήσῃ. Ὅταν ἀπ' εὐθείας ὁ Δήμος εἰσπράττει τοὺς φόρους του, εἶναι ἐπεμελέστερος εἰς τὴν εἰσπραξιν αὐτῶν, ἢ ὅταν τρίτος, τὸ Δημόσιον, ἀνέλαβε τὴν τοιαύτην ὑποχρέωσιν· ὥστε καθῆκον ἔχει τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον νὰ μεριμνήσῃ καὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, δηλαδή νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία πάντοτε πρόθυμος δείκνυται εἰς τὸν Δήμον, ὅπως ἀπ' εὐθείας ἔχῃ τὸν ἀνοικτὸν τοῦτον τῶν δραχ. 600,000 λογαριασμὸν, ἐξασφαλίζων αὐτὴν δι' οἰουδήποτε μέσου, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐξησφάλισεν αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν διὰ τὸ δάνειον τῶν 300,000 δραχ. τὸ ὁποῖον συναμολόγησε διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς παρὰ τὸ Βαρθάκειον ἀγορᾶς.

("Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΛΑΪΚΗ ἢ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ;

Θίγομεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀναγκαζόμενοι ἐν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ κ. Δήμιτσα: Ὁ Θεὸς ἐψηφοφορήθη καὶ ὄχι ὁ κ. Σίμων. Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ κ. Δήμιτσα καὶ ὁ θαυμασμὸς του ἐπὶ τῇ μοναδικότητι τοῦ ἄρθρου τῶν νόμων τοῦ κ. Φερρού, ἐπὶ τῆς συζητήσεως τῶν ὁποίων ἐν τῇ Γερουσίᾳ ἠγεῖραμεν τὴν συζήτησιν ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει, μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἐκπαθῶμεν, νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς βοηθήματα καὶ νὰ ἐπιχειρήσωμεν μικρὰν ἐκδρομὴν εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν ἄλλων κρατῶν. Πιστεύομεν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ κ. Δήμιτσα, βεβαιούντος, ὅτι ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς Στοᾶς περὶ ὄσων διελάβομεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν διατριβῇ, μόνον ὡς παραξενευθεὶς ἐκ τῆς πρωτοτυπίας καὶ μοναδικότητος τοῦ ἄρθρου ἐκείνου, παραπλήσιον τοῦ ὁποίου οὐδεμία περὶ ἐκπαίδευσῆς νομοθεσία τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης κρατῶν περιέχει καὶ διὰ τοῦτο ἐπιχειροῦμεν πρῶτον νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸν κ. Δήμιτσαν, ὅτι ἀπατάται ὡς πρὸς τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν μοναδικότητα τοῦ εἰρημένου ἄρθρου, κατόπιν δὲ νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι ὁ προτεινόμενος τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἐδείχθη πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ Ι. Σίμωνος εὐσεβέστερος αὐτοῦ τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, ὅστις χάριν

ἀτομικῶν κούφων ἐπιδείξεων κατώρθωσε νὰ παραι-
σαγάγη καὶ Θεὸν εἰς τὴν ψηφοφορίαν καὶ οὕτω πείση
καὶ τὸν κ. Δήμιτσαν, ὅτι ἐψηφοφορήθη ὁ Θεὸς καὶ
οὐχὶ ὁ κ. I. Σίμων.

Θὰ ἐχαίρομεν μετὰ τῶν φιλοπροόδων Γάλλων ἂν
πρώτη ἡ Γαλλία καθιέρου τὴν ἀρχὴν τοῦ χωρισμοῦ
τῆς θρησκευτικῆς ἀπὸ τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀφ'
οὗ αὐτὴ πρώτη ἐγκαινίασε τὸν χωρισμὸν τῆς Πολι-
τείας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πλὴν ἀτυχῶς οὐχ οὕτως
ἔχει ἄλλοι πολλοὶ λαοὶ προέτρεξαν αὐτῆς εἰς τὴν
ὁδὸν ταύτην τῆς προόδου, ἀναγράψαντες ἐν ταῖς
νομοθεσίαις αὐτῶν τὴν ἀρχὴν τῆς λαϊκῆς ἐκπαι-
δεύσεως καὶ ἀναγνωρίζαντες οὕτω τὴν ἀνεξαρτη-
σίαν τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τῶν βάσεων αὐτῆς, σε-
βασθέντες τὴν ἄμορφον ἐτι κρίσιν τοῦ πολίτου καὶ
μὴ ζητοῦντες νὰ καταχρασθῶσι τῆς ἀσθενείας αὐ-
τῆς, ὅπως τῆ ἐπιβάλωσι ποιαύτην ἢ ἄλλην δοξασίαν.

Χαρίζομεν τῷ κ. Δήμιτσα τὰς Ἠνωμένας τῆς
Ἀμερικῆς Πολιτείας, ἐν αἷς μάλιστα τὸ θρησκευ-
τικὸν αἶσθημα εἶνε ζωηρότατον, καὶ αἵτινες ἠννόη-
σαν ἐν τῷ ἀπέριφῳ πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν
λατρεία των τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ προστατεύσωσι
τὰ σχολεῖα των ἀπὸ πάσης ἐπιρροῆς, ἣν τὸ πνεῦμα
τοῦ προσηλυτισμοῦ ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπ' αὐτῶν.
Κατὰ τὴν περὶ πρώτης ἐκπαιδεύσεως νομοθεσίαν των
μόνον ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ὑπὸ
τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἱερέων τῶν διαφόρων δογμάτων
γίνεται ἡ κυρίως θρησκευτικὴ διδασκαλία καὶ ἐρ-
μηνεία τῶν θετικῶν δογμάτων. Ἐνεκα δὲ τοῦ φό-
βου μὴ δοθῇ εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τάσις
προσηλυτισμοῦ εἰς αἰρέσεις, ὁ νόμος ἀποκλείει τοὺς
ἱερεῖς παντὸς δόγματος τῶν ἐπιτροπῶν τῶν διοι-
κουσῶν τὰ σχολεῖα τῆς κυβερνήσεως, ἀπαγορεύων
ῤητῶς εἰς τοὺς διδασκάλους νὰ μνησθῶσι ἐν τῇ
διδασκαλίᾳ των δογμάτων οἰασδήποτε θρησκευτι-
κῆς αἰρέσεως ἢ θετικῆς θρησκείας. Ὑπάρχουσι μάλ-
ιστα ἰδρύματα, ὧν, ὡς τοῦ ὀρφανοτροφείου Girard
τῆς Φιλαδελφείας, ἡ εἴσοδος αὐστηρῶς ἀπογορεύεται
εἰς παντὸς δόγματος τοὺς ἱερεῖς.¹ Ἐν ὑποσημειώσει
μάλιστα ὁ κ. Hirpeau βεβαίως, ὅτι ὁ θυρωρὸς τοῦ
ὀρφανοτροφείου ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν εἴσο-
δον, διότι ἐξέλαβεν αὐτόν, φοροῦντα ἔνδυμα μέλαν
καὶ λευκὸν λαιμοδέτην, ὡς ἱερέα.

Ἄλλ' ἀφίνομεν τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, διότι
ἴσως ἡ ἐπιφύλαξις τοῦ κ. Δήμιτσα ἦτο ἀπὸ σκο-
ποῦ, εἰπόντος ὅτι οὐδεμία περὶ ἐκπαιδεύσεως νο-

¹) L'instruction publique aux Etats Unis. M. C. Hirpeau 1872 p. 211.

μοθεσία τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης κρατῶν περιέχει
παραπλήσιον τοῦ ἐν τῇ Γαλλικῇ Γερουσίᾳ συζητη-
θέντος ἄρθρου περὶ ἐκπαιδεύσεως. Πλὴν τὸ ἄρθρον
4 τοῦ Βελγικοῦ περὶ πρώτης ἐκπαιδεύσεως νόμου
ἀφίνει εἰς τὴν φροντίδα τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν
ἱερέων, διαθέτον αὐτοῖς ἴδιον τόπον ἐν τοῖς σχο-
λεῖοις πρὸς τοῦτο, εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὰς ὥρας τῶν
τάξεων, τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Τὸ ἄρθρον
5, ὅπως τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον τῶν νόμων τοῦ Φερρῦ
(ἄρθρον 1), περιλαμβάνει μετὰ τῶν διδασκῶν
τὴν ἠθικὴν (ἄνευ ἰδιαιτέρου ὀρισμοῦ). Τὸ ἄρθρον 7
τέλος διατάττει τοὺς διδασκάλους νὰ ὑπεκκρίνωσι
πάντοτε τὸν ζῆλον καὶ τὸ σέβας τῶν μαθητῶν πρὸς
τοὺς νόμους τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς τὰς ἐλευθερίας,
καὶ ἀπαγορεύει πᾶσαν προσβολὴν κατὰ τῶν θρη-
σκευτικῶν πεποιθήσεων τῶν οἰκογενειῶν.¹

Ἄλλὰ τὸ Βέλγιον ἴσως, ὡς γειτνιάζον πρὸς τὰς
κοιτίδας τῶν νέων φιλοσοφικῶν συστημάτων, δὲν
παρέχει κατάλληλον παράδειγμα. Παραδείγματα
κρατῶν πιεζομένων ἐτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ θρησκευ-
τικοῦ φανατισμοῦ θὰ ἦναι ἴσως πειστικώτερα.

Ἡ Ἰταλία, ὅχι ἡ σημερινή, ἡ τοῦ 1867, ἦτο
θεοφοβούμενη. Ἡ ἠθικὴ τῶν Ἰησοῦιτῶν, διότι τὴν
θρησκευτικὴν ἠθικὴν καὶ ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων δὲν
ἐννοεῖ, ὡς παρακατιόντες θὰ παραθέσωμεν ἐκ τοῦ
λόγου του, κεχωρισμένην τοῦ δόγματός, ἡ ἠθικὴ
λοιπὸν τῶν Ἰησοῦιτῶν ἦν ἡ ἠθικὴ τῶν Ἰταλῶν
ἠθικὴ. Τὴν ἠθικὴν ὅμως ταύτην αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς
τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, ἐν ἐκθέσει του πρὸς τὴν
A. M. περὶ τῶν προγραμμάτων τῆς πρώτης ἐκπαι-
δεύσεως δὲν κολακεύει· ζητεῖ δι' αὐτῆς ὅ,τι κατώρ-
θωσεν ἡ Γαλλία νὰ ζητήσῃ διὰ τοῦ κ. Φερρῦ μετὰ
περίοδον σκότους δεκαπενταετίας.

«Τὰ δόγματα, λέγει ἐν τῇ ἐκθέσει του, ἄτινα
μάλιστα ἰσχύουσι σήμερον ἐν τῷ ὀργανισμῷ καὶ τῇ
ἀναπτύξει τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν
ἐθνῶν ζωῆς, δεικνύουσιν ὑπὸ ἄλλην ὅλως ὄψιν τὴν
ἐκπαίδευσιν αὐτὴν ἢ ἐν τοῖς παρελθούσιν αἰῶσι. Με-
γάλη ἐπετεύχθη ἐπανάστασις ἐν ταῖς ἄλλοτε μετὰ τὸ
ἐκκλησίας καὶ σχολεῖοι σχέσεσι. Νομίζομεν δὲ ὅτι
ἡ πολιτικὴ κοινωνία οφείλει αὐτῇ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς
ἀρχὰς ταύτας καὶ πραγματοποιήσῃ αὐτάς, ἐν ᾗ
ἦναι ἡ ἦτον κατάλληλος καὶ ἔνεκα τοῦ ὀργανισμοῦ
καὶ ἔνεκα τῶν καθηκόντων τῆς πρὸς θρησκευτικὴν
διδασκαλίαν. Πλὴν γενομένου ἀσπαστοῦ τοῦ ἀξιώ-

¹) L'Instruction publique aux Etats Unis. M. C. Hirpeau 1872 p. 211.

ματος τοῦ χωρισμοῦ τῆς Πολιτείας ἀπὸ τῆς Ἐκ-
κλησίας, μένει ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ ἐξασφάλησις τοῦ πρὸς
τὴν ἐλευθερίαν σεβασμοῦ, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἱκανο-
ποίησις τῶν πόθων τῶν κατ' αὐτοῦ κηρυχθέντων
λαῶν: μόνη ἡ Βουλὴ δύναται νὰ συμβιβάσῃ τὰ
συμφέροντα ὅλων.»

Τὸ ἄρθρον 16 τοῦ νόμου τοῦ Scialoja συνταχθέν
συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ.
ὑπουργοῦ εἶχεν οὕτω:

«Ἐν τοῖς ἀλληλοδιδασκτικοῖς σχολείοις διδά-
σκονται μετὰ τῶν πρώτων γνώσεων τῶν στοι-
χειωδερῶν τῆς Πολιτείας νόμων τὰ ἀξιώματα
τῆς δικαιοσύνης καὶ κοινωνικῆς ἠθικῆς, ἐφ' ἧς ἐκείνη
στηρίζεται.»

«Πρὸς τοῦτο θὰ συνταχθῇ καὶ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς
μαθητὰς ὅλων τῶν σχολείων τοῦ Κράτους ἐγγει-
ριδίον, ἐπιδοκιμασθησόμενον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως
μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συμβουλίου.»

Ὁ κ. Cairoli προέτεινε καὶ αὐτὸς τροποποιήσιν,
καθ' ἣν: «Αἱ κοινότητες εἰσὶν ἐλεύθεραι νὰ καταρ-
γῶσιν τὴν ἐν τοῖς σχολείοις θρησκευτικὴν διδα-
σκαλίαν.» Ὑποστηρίζων δ' αὐτὴν: «Ἀφ' οὗ παρε-
δέχθημεν, εἶπε, καὶ ἐψηφίσασμεν τὸν χωρισμὸν τῆς
Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας, πῶς δυνάμεθα νὰ
διατηρῶμεν τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς
σχολείοις; Ἡ ἐλευθέρη πολιτεία ἀποβλέπει πρὸς
πολίτας, ὅχι πρὸς πιστοὺς: αὐτὸ τοῦλάχιστον ἐβε-
βαίω καὶ αὐτὸς ὁ βαρῶνος Ricasoli. Τὴν καθολικὴν
κατήχησιν ὄφειλον νὰ ἀντικαταστήσωσι δι' ἐγγει-
ριδίου ἀπλῆς ἠθικῆς. Ἡ κατήχησις φοβίζει τὰ παι-
διά διὰ τῶν περιγραφῶν τοῦ Ἄδου (ὅστις εἶνε ἡ
μὲν ἐπισειομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ποιή, ὑλικὴ
πάντοτε). Ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εὐρηναὶ διαθήκαι περὶ
ἀγάπης καὶ ἐλέους, πλὴν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ κατή-
χησις βίβλιν μόνον ἐπιβάλλεται.»

Ἐννοοῦνται οἱ λόγοι δι' οὓς ἀπερρίφθη ἐν τῇ
Βουλῇ ὁ νόμος τοῦ Scialoja.

Ταῦτα ἐν Ἰταλίᾳ ἐν Ἰρλανδίᾳ ὅμως ὅπου ὁ φα-
νατισμὸς τῶν διαμαρτυρομένων δὲν δεικνύται κα-
τώτερος τοῦ τῶν καθολικῶν εὐρέθησαν ἄνδρες φρο-
νιμώτεροι νὰ ἐννοήσωσι τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας
ἀφίνοντες εἰς τὰς οἰκείας ἐκκλησίας νὰ ἐννοήσωσι
τὰ ἑαυτῶν. Ὁ κ. H. Blerzy, ἀνὴρ εἰδικῶς εἰς τὰ
περὶ Ἰρλανδίας ἀσχοληθείς, λέγει περὶ τοῦ ἀπα-
σχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος.

«Δὲν ἔλειπον ἐν Ἰρλανδίᾳ τὰ σχολεῖα, ἀλλ' ἀπη-
γορεύετο τοῖς καθολικοῖς νὰ διδάσκωσιν· οἱ Ἰρλαν-
δοὶ δὲ δὲν ἤθελον οὐδὲ νὰ ἀκούσωσιν τι περὶ τῶν σχο-

λείων των, ἐν οἷς ἡ διδασκαλία ἕνα μόνον σκοπὸν
εἶχε, τὸν προσυλιτισμὸν. Ὁ κ. Stanley (lord Derby
ἔκτοτε) τότε γενικῶς γραμματεὺς ἐπὶ τῶν τῆς Ἰρ-
λανδίας ἠννόησε τὸ συμφέρον τῆ πατρίδι του καὶ
ἐπέβαλε νόμον περὶ συστήματος πρώτης ἐκπαιδεύ-
σεως, καθ' ὃ τὰ σχολεῖα ἦσαν λαϊκὰ· καθ' ὃ αὐ-
στηρῶς ἀπηγορεύετο ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία·
μία μόνη ὥρα ὠρίζετο δι' αὐτὴν πρὸ τῶν μαθημά-
των, καθ' ἣν ὁ διδάσκαλος ὑπεχρεοῦτο νὰ χωρίσῃ
τὰ διαφόρου δόγματος τέκνα. Ἐκτὸς δὲ τούτου
οὐδ' ἐπὶ τῶν τοίχων οὐδ' ἐν τοῖς βιβλίοις ἡ ἀλλαχῶ
τῶν σχολείων ἔπρεπε νὰ σχετίζηται τι μετὰ θρη-
σκείας τινος. Ὑπὸ τοιοῦτον μόνον ὄρον ἡ κυβερνή-
σις ἔδιδεν ἐπιχορηγήσεις εἰς σχολεῖα.»¹

Ἐν Πρωσίᾳ ὁ ἀνταγωνισμὸς μετὰ τῶν ὑπὲρ
τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς ἐκπαι-
δεύσεως ὑπῆρξε ζωηρότατος. Πρώτη ἡ πόλις τοῦ
Βερολίνου ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τῆς θρησκευτικῆς δι-
δασκαλίας καὶ κατόπιν ἡ κυβερνήσις πιεζομένη καὶ
αὐτὴ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἐκκλησίας ἀπηλλάγη
αὐτῆς.

Οὕτω ἡ πρώτη διαφορά μας μετὰ τοῦ κ. Δή-
μιτσα, θὰ τὸ ὁμολογήσῃ, ἐλύθη κατ' αὐτοῦ, διότι
οὐ μόνον πολλὰ νομοθεσία περιέχουσιν ἄρθρα παρα-
πλήσια τῷ ἐν τοῖς νόμοις τοῦ Φερρῦ· οὐ μόνον
προσπάθειαι ἐγένοντο ἐν τοῖς παπποφοβούμενοις
κράτεσι πρὸς παραδοχὴν τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως,
ἀλλὰ καὶ πολλὰ τούτων παρεδέχθησαν ταύτην καὶ
σὺν τούτοις πολλὰ θεοφοβούμενα ἄλλα παρεδέχθη-
σαν τοιοῦτους νόμους μοναδικούς, διότι ἐγνώρισαν,
ὅτι πρὸ παντὸς ἡ πρόοδος ἀπαιτεῖ τὴν ἐλευθερίαν
τῆς συνειδήσεως, ἣν κατέστησαν αἱ θρησκευτικαὶ
διαίρέσεις τὸ ἀχρηστότερον τῶν ὄπλων, δι' ὧν μάλ-
ιστα προέθετο ὁ Ἰησοῦς νὰ διαδώσῃ τὴν διδα-
σκαλίαν του.

B'.

Ἦδη δὲ δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν
ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος: ἂν ἐψηφοφορήθη πράγ-
ματι ὁ Θεὸς ἢ ὁ κ. I. Σίμων, ἔσωσε δὲ πράγματι
τὴν πίστιν ὁ φιλόσοφος Σίμων, ἀντιπαχθεὶς κατὰ
τῶν ἀσεβῶν, ὡς ὁ κ. Δήμιτσα ἐχαρκτηρίσεν αὐ-
τοῦς, νόμων τοῦ κ. Φερρῦ. . . .

Γνωστὸν ὅτι ἡ Γαλλία κατετάσσετο μέχρι τῶν
νόμων τοῦ Φερρῦ μετὰ τῶν τριῶν Εὐρωπαϊκῶν
κρατῶν τῶν μὴ παραδεχομένων τὴν ὑποχρεωτικὴν
ἐκπαίδευσιν. Ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἑλλάς συσφώνουν

¹) Les épreuves de la jeune Irlande. Revue de deux Mondes 15 Septembre 1878 p. 306.

μετ' αὐτῆς εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀμαθείας, ἧς ἀπεφάσισε μὲν πρὸ καιροῦ ἐκείνη νὰ ἀπαλλαγῆ, ἀλλ' ἐδέσμευον αὐτὴν οἱ λειτουργοὶ καὶ ζηλωταὶ τῆς θρησκείας, οἱ πιστοί, κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἀπίστων οἵτινες κατάρθρωσαν τέλος νὰ ἀποτινάξωσιν ἀπὸ τῆς πατρίδος των τὸν ἐπαχθῆ ζυγὸν τῆς ἀμαθείας. Ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων ὑπέβαλε τῇ 15 10βρίου 1871 εἰς τὴν ψῆφον τῆς συνελεύσεως νομοσχέδιον περὶ ἀναγκαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ τά τε ἐν τῇ συνελεύσει καὶ τὰ ἐκτὸς αὐτῆς μέλη τοῦ κλήρου ἐπολέμησαν λυσσῶδῶς χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν οἰκογενεικρῶν τοῦ καταστρέφειν διὰ τῆς ἀμαθείας τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εὐφυΐας μελλόντων πολιτῶν καὶ ἐκήρυξαν διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Rouen τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκπαίδευσιν «δυστύχημα ἐθνικὸν ἐπαχθέστερον ὄλων τῶν καταστροφῶν τῆς Γαλλίας.»

Τὸν περὶ ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμον ἐψήφισεν ἡ Γαλλία πρώτη. Ψήφισμα τῆς 25 10βρίου 1793 κηρύττει τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ πρώτου βαθμοῦ δηλ. τὴν πρώτην ἐκπαίδευσιν ὑποχρεωτικὴν, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἧτις ἀναγνωρίζει «τὴν ἐκπαίδευσιν κοινὴν ἀνάγκην, καὶ τὴν κοινωνίαν ὑπόχρεων ὅπως πάσῃ δυνάμει διευκολύνῃ τὴν πρόοδον τοῦ κοινοῦ λογικοῦ καὶ καταστήσῃ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν προσιτὴν πᾶσι τοῖς πολίταις.»

Ἀπὸ τῆς Ἀναμορφώσεως μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως συνεχῆς διήρκει πάλιν μεταξὺ τῶν ζητούντων νὰ χειραφετήσωσι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ τῶν πιεζόντων αὐτό. Ἡ ἐπανάστασις ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς πρώτους καὶ ἔκτοτε ἡ Ἐκκλησία, ἧτις ἐζήτησε πάντοτε ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν νὰ σκοτίζη τὸ πνεῦμα, ὅπως οἱ λειτουργοὶ τῆς κρατῶσι, ἐπισείοντες τὴν αἰωνίαν τοῦ Ἄδου ποινήν, καὶ τὴν κοσμικὴν μετὰ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας, ἐζήτησεν ὁσάκις ἡ εὐκαιρία παρουσιάσθη ἀμέσως εἴτ' ἐμέσως νὰ διευθύνῃ αὐτὴ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευμάτων καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς ἀπαδούς τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ζηλωτὰς θερμούς τῆς ἐλευθερίας... ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐλευθερίας, ἧς ἔτυχον ὑπὸ τὰ κληροκόφρονα καὶ φίλα τοῦ σκότους μοναρχικὰ πολιτεύματα, ἅτινα ἔκτοτε διεδέχθησαν ἄλληλα μέχρι τοῦ 1870 ἐν Γαλλίᾳ.

Ἡ Δημοκρατία δὲν ἀπηγόρευσε σήμερον αὐτοῖς τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν, δὲν εἶπε τοῖς λειτουργοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἢ ταῦτα: Ἔχετε τὸν

ἄμβωνα σεῖς, ἔχω τὰς ἑδρας ἐγώ. Σεβομένη τὸν ἄμβωνα, δὲν ἐπεχείρησα νὰ διδάξω ἀπ' αὐτοῦ ἀρχὰς πολιτικὰς, σεβασθῆτε καὶ σεῖς τὰς σχολικὰς ἑδρας, τοῦλάχιστον τῆς πρώτης παιδείας καὶ ἀφήσατε τὴν ἀπ' αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ διευθύνειν τῶν πνευμάτων πρὸς τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Μὴ ταράττετε αὐτὰ διὰ θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν, μὴ ἐπιβάλλετε αὐτοῖς τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, πρὸ τοῦ ὁποίου κόμμι πολιταὶ κλίνουσιν, ἀλλὰ δὲν ἀποφαίνονται.

Ἀθηντικώτατος νομοθέτης τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως ὁ Condorcet ὑπέβαλε τῇ 20 Ἀπριλίου 1792 ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον νομίζομεν ὅτι συνοψίζει τὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν βασιζέται ἔκτοτε καὶ θὰ βασιζέται πάντοτε ἡ καλὴ ἐκπαίδευσις. Τοῦ ὑπομνήματος τούτου τὸν πρόλογον παραθέτομεν ὡς λίαν διδακτικόν.

«Ἡ ἐπιδαψίλευσις μέσων εἰς πᾶν ἄτομον τοῦ ἀνθρώπινου γένους ὅπως ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας του, ἡ ἐξασφάλισις εὐδαιμόνου ζωῆς, ὅπως γνῶριση καὶ ἐξασκῆ τὰ δικαιώματά του, καὶ ἐννοῆ καὶ ἐκτελεῆ τὰ καθήκοντά του,

«Ἡ ἐξασφάλισις ἐκάστῳ μέσων πρὸς τελειοποίησιν τῆς βιομηχανίας του καὶ πνευματικὴν καλλιέργειαν, ὥστε νὰ καθίσταται ἱκανὸς νὰ καταλαμβάνῃ δημόσια ὑπουργήματα, ἢ τελεία ἀνάπτυξις τῆς φυσικῆς εὐφυΐας ἐκάστου καὶ ἡ ἐπιδιώξις τῆς πραγματικῆς κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἰσότητος, ἢ ἀναγνώρισις δὲ αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ νόμου:

Τοιοῦτος εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς ἐθνικῆς ἀγωγῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐπιβάλλεται ὡς καθήκον δικαιοσύνης τῇ δημοσίᾳ ἐξουσίᾳ.

Πρὸς δὲ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ὀφείλει νὰ ἦνε καὶ ἐπιβάλλεται τῇ ἐξουσίᾳ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς κοινωνίας συμφέροντος καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος:

1^ο. Νὰ διευθύνῃ τὴν ἐκπαίδευσιν οὕτως ὥστε ἡ τελειοποίησις τῶν τεχνῶν νὰ αὐξάνῃ τὰς ἀπολαύσεις τῶν πολιτῶν ἐν γένει καὶ τὴν εὐζωίαν τῶν καλλιεργούντων αὐτὰς νὰ καθιστᾷ ὅσω πλείονας ἱκανοὺς τῶν ἀναγκῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπουργημάτων καὶ οὕτω ἢ πάντοτε αὐξάνουσα πρόοδος τῶν φώτων νὰ ἀνοίξῃ πηγὴν ἀνεξάντλητον βοήθειας εἰς τὰς ἀνάγκας μας, φαρμάκων τῶν δεινῶν μας καὶ μέσων ἀτομικῆς καὶ κοινῆς εὐδαιμονίας.

2^ο. Νὰ καλλιεργῆ ἐν ἐκάστη γενεᾷ τὰς φυσικὰς, διανοητικὰς, καὶ ἠθικὰς δυνάμεις καὶ οὕτω συντείνῃ εἰς τὴν γενικὴν καὶ βαθμιαίαν τοῦ ἀνθρώ-

πίνου γένους ἀνάπτυξιν, τελευταῖον σκοπὸν, πρὸς ὃν πᾶς κοινωνικὸς νόμος ὀφείλει νὰ τείνῃ.»

Ἐκ τοιούτων ἀξιωματῶν ἀναχωρῶν ὁ Condorcet ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ὀφείλει νὰ ἦνε κοινὴ καὶ νὰ περιλαμβάνῃ ἐν τοῖς διαφόροις βαθμοῖς αὐτῆς ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ὅσο δ' ἀφορᾷ τὴν ἠθικὴν ὁ Condorcet ἀναγνωρίζει μόνον τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων καὶ τοῦ λόγου καὶ ἐπομένως ἐπίσης τοῖς πᾶσιν ἀνήκουσαν, ἧτις ὅμως, ὅπως μὴ διακινδυνεύσῃ, θεωρεῖ ἀναγκαιότατον νὰ διακριθῇ τῶν ἀρχῶν πάσης θρησκείας. Πρὸς τοῦτο δὲ συντελεστικώτατον θεωρεῖ τὸν ἀποκλεισμὸν πάσης θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Θέλει δέ, ἡ ἠθικὴ, μένουσα ὑπεράνω πάσης μεταβολῆς ἰδεῶν ἐν τῇ ζωῇ, νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀνεπηρέαστον ὀρθότητά της, ὅπως μὴ βλέπομεν τὸ λυπηρὸν θέαμα ἀνθρώπων νομιζόντων ὅτι ἐκτελοῦσι τὰ καθήκοντά των παραβιάζοντες τὰ ἱερώτερα δικαιώματά των, καὶ ὅτι προδίδοντες τὴν πατρίδα, ὑπακούωσι τῷ Θεῷ.

Ἄλλ' ἂν ὁ κλήρος ἐν Γαλλίᾳ περιορίζετο τοῦλάχιστον εἰς τὴν ξηρὰν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῶν δογμάτων, ἂν ἐδίδασκε τὰ τῆς κατηχήσεως μόνον, χωρὶς νὰ ἀναμίξῃ τὰ τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς ζητήματα εἰς τὴν διδασκαλίαν του, πόσας ἐκφράσεις ἀπελπισίας θὰ προελάμβανε! καὶ ὁ κ. Δήμιτσας αὐτὸς δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ κατηγορήσῃ τῶν πολιτικῶν τῆς Γαλλίας ὀλιγωρίαν, ἀδιαφορίαν, ψυχρότητα πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν Θεόν, δι ἔσωσεν ἡ φιλοσοφία.

Ἄλλ' ἔσωσεν αὐτὸν ἡ φιλοσοφία;

Τοῦτο ἠμφισβητήσαμεν τῷ κ. Δήμιτσα ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν διατριβῇ.

Ἡ μεγάλη συνειδήσας τῆς 5 Ἰουλίου ἐν τῇ Γαλλικῇ Γερουσίᾳ, ὀρθοθεῖσα εἰς συζήτησιν τοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμου τοῦ κ. Φερρύ, ἐξηγητήθη ὅλη εἰς τὴν συζήτησιν τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ νόμου τούτου, ἔχοντας οὕτω:

«Ἡ πρώτη στοιχειώδης ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει ἀναγκαιῶς:

»Τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθήκοντων τοῦ πολίτου.

»Τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν.

»Τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

«Τὴν γεωγραφίαν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ ἄρθρου ἐκίνησε τὴν

χολὴν τῆς δεξιᾶς, ζητούσης νὰ ὀρισθῇ ὡς διδαχθεσομένη ἠθικὴ ἢ ἐκκλησιαστικὴ ἠθικὴ. Δὲν ἠνούνουν ἄλλην ἐκτὸς αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο διάφοροι τροποποιήσεις, ὑποστηριχθεῖσαι ὑπὸ τῶν ῥητόρων, ἀλλ' ἀποκρουσθεῖσαι διὰ πλειοψηφίας μείζονος τῆς παραδεχθείσης τὴν τροποποίησιν τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, εἰς τοῦτο ἔτεινον.

Ὁ κ. Chesnelong, ὑποστηρίζων τὴν τροποποίησιν τοῦ κ. Oscar de Vallée, ἔχουσαν οὕτω: ἄρθρ. 1. Προστεθήτωσαν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τοῦ ὑπουργικοῦ νομοσχεδίου πρὸ τῆς 1^{ης} § αἱ λέξεις:—Ἡ πρώτη στοιχειώδης ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν, ἧτις ἐν τούτοις δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τὰ τέκνα παρὰ τὴν θέλησιν τῶν πατέρων των.

Ὁ κ. Chesnelong, λέγομεν, ὑποστηρίζων τὴν τροποποίησιν ταύτην, εἶπεν:

«Ἡ καλὴ παλαιὰ ἠθικὴ τῶν πατέρων μας, ἦν ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ... στηριζομένη εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλπίδα ἀμοιβῆς καὶ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας ἦν ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀδελφότητος προερχομένη ἐκ τῆς θείας πατρότητος ἦν ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου, μετὰ τῶν δογμάτων τῶν ἀποτελούντων τὸ κύρος καὶ τὴν βάσιν αὐτῆς.»

Ὡς ἠθικὴν, ἀναγνωρίζει καὶ ἡ δημοκρατικὴ μερὶς καλὴν τὴν εὐαγγελικὴν, ὡς ἐδήλωσε διὰ τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως αὕτη εἰς τοὺς τῆς δεξιᾶς. Τὰ δόγματα! Τὰ δόγματα! ἐπ' αὐτῶν στηρίζει τὴν σωτηρίαν της. Ἄλλ' αὐτὰ ἀκριβῶς εἶνε τὰ καταστρέφοντα τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ ὡς τοιαῦτα πολεμᾷ αὐτὰ ἡ δημοκρατία.

Ἡ γερουσία, ἀπορρίψασα τὴν τροποποίησιν τοῦ κ. Oscar de Vallée διὰ ψήφων 144 κατὰ 124, ἐκηρύχθη κατὰ τῶν δογμάτων. Ἐπίσης μετὰ ὄριμον συζήτησιν ὁ κ. de Parieu καὶ Delsol ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσύρωσι τὴν τροποποίησιν των, καθ' ἣν προσετίθετο ἡ λέξις θρησκευτικῆς πρὸς τῆς ἠθικῆς.

Συζητουμένης τῆς τροποποιήσεως ταύτης, ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς ταῦτα:

«Τὴν ἠθικὴν, εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν δεξιάν, τὴν ἠθικὴν παρουσιάζεται λοιπὸν ἡ ἀνάγκη ἐνώπιον συνελεύσεως γαλλικῆς ἐν ἔτει 1881 νὰ ὀρισωμεν! Καὶ δὲν δύνασθε νὰ ἀνεχθῆτε, νὰ δεχθῆτε νὰ παραδεχθῆτε ταύτην ἐν νομοθεσίᾳ ἢ συνοδευομένην ὑπὸ παντοίων ἐπιθέτων!

»Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἴπω ἡμῖν ὅτι ἡ ἀληθής, ἡ μεγάλη, ἡ αἰωνία ἠθικὴ εἶνε ἡ ἀνεπιθέτων

» Η ἠθική, χάριτι Θεοῦ, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ὀρισθῆ ἐν τῇ γαλλικῇ κοινωνίᾳ μετὰ τόσους αἰῶνας πολιτισμοῦ. Ἡ ἠθική εἶνε μεγαλειότερα ἄνευ ἐπιθέτων.

Ἐνθυμοῦμαι, νεώτατος ἔτι, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ἠγέρθη ζήτημα ζωηρὸν περὶ ἠθικῆς μετὰ ἢ ἄνευ ἐπιθέτων. Νομίζω, ὅτι τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐν Σορβὼνῃ. Φωνὴ εὐγλωττος διακεκριμένου ἀνδρὸς διέκρινεν, ὑποστηρίζουσα τὸ θέμα, μεταξὺ μεγάλης καὶ μικρᾶς ἠθικῆς. Τὴν μεγάλην ἐπεφύλαττε τοῖς ἄρχουσιν, τοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ὑπὸ τῆς προνοίας καὶ τοῦ οὐρανοῦ ὤρισθησαν νὰ ὀδηγῶσι λαούς· καὶ ἀναμιμνήσκουμαι λέξεως ἀντηχησάσης τότε ἰσχυρῶς ἐπὶ τὰς ψυχὰς ὄλων τῶν παρισταμένων, ἧτις διέκοψε τὸν διάσημον ῥήτορα καὶ τολμηρὸν ἐπιστήμονα, τῆς λέξεως ταύτης γέροντος ἐπιστήμονος, τοῦ Le clerc: «Κύριε, μία μόνη ὑπάρχει ἠθική».

Ἀλλὰ αὐτὴν τὴν θρησκευτικὴν ἠθικὴν ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων, συζητουμένου τοῦ 1868 ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι τοῦ νόμου περὶ ἐγκλημάτων κατὰ τῆς δημοσίας καὶ θρησκευτικῆς ἠθικῆς, ἐν ᾧ ὁ κ. de Serre ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικὸς καὶ νομομαθὴς ἐδήλου ὅτι ἀναζητεῖ ἔτι τὴν ἀποδιδόμενην αὐτῇ ἔννοιαν, ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων ἀπέδειξε αὐτὴν ἴσην τῇ συγχίσει αὐτῇ.

«Ἡ θρησκευτικὴ ἠθική, ἔλεγε, δὲν εἶνε ἡ ἠθικὴ ὀρισμένης θρησκείας, ἀλλ' ἡ εἰδικὴ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ αἰσθημα ὑπάρχει ἀνεξάρτητον θετικῆς θρησκείας; Ὑποθέτει ἀπλῶς τὴν πίστιν εἰς προσωπικὸν Θεόν; Δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν ψυχῇ, ἄνευ λογικῶν πεποιθήσεων, ὡς μελωδία, ἢ ἡ μνήμη ἀνευρίσκει, καίτοι ἀπολέσασα τὰς ἐμπνευσάσας αὐτὴν λέξεις;»

Ἐν τούτοις καὶ αὐτὴ ἡ τροποποίησις ἀπεσύρθη καὶ ἤρξατο ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς τροποποιήσεως τοῦ κ. Ἰουλίου Σίμωνος:

— Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. ὑπουργοῦ προστεθῆτω ἡ παράγραφος:

«Οἱ διδάσκαλοι θὰ διδάσκωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πατρίδα καθήκοντά των.»

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον Θεόν; Ἐδῶ, φαίνεται, οἱ ἀνταποκρίνεται τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ κ. Δήμιτσας, ὅτι ἐστήριξαν τὴν ἰδέαν ὅτι ἐψηφοφορήθη ὁ Θεός. Ἴσως δὲν ἐγνώριζον τόσῳ τὴν γαλλικὴν. Αἱ ἐφημερίδες τῆς Γαλλίας δὲν εἶπον, ὅτι ἐψηφοφορήθη ὁ Θεός ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ἢ ὁ κ. Δήμιτσας ὑπεστήριξε, λέγων διὰ τῆς «Στοᾶς», ὅτι ἠμφισβητήθη ἡ ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ, οὔτινος δὲ

τὴν ὑπαρξίς ἀναγνωρίζει καὶ ὁ κ. ὑπουργὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Γαλλίας, ἀφ' οὗ ἀναγνωρίζει τὴν χάριν του· ἀλλ' ὅτι ἐσυζητήθη τοῦτο: ποίου Θεοῦ ἡ ὑπαρξίς θὰ διδάσκηται;

Καὶ εἶχον δίκαιον.

Ὁ Βήκονσφιλδ συζητουμένου τοῦ bill τοῦ 1870 ἐν Ἀγγλίᾳ, προτείνοντος δὲ τοῦ κ. Γλάδστωνος, ἔπος συμβιβάσῃ τοὺς καθολικοὺς, τὴν λαϊκὴν ἐκπαίδευσιν ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἐρμηνείας ἐνὸς κεφαλαίου τῆς Βίβλου ὑπὸ τοῦ διδασκάλου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων καθ' ἡμέραν, ὁ λόρδος Βήκονσφιλδ, λέγομεν, ἀπήντησε τότε καὶ εἰς τὸν μετὰ δεκαετίαν ὀπαδὸν τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Γαλλικῇ Βουλῇ:

«Καθ' ὅσον ἐνόησα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ κ. Γλάδστωνος τὸ νέον σχέδιον εἶνε τοῦτο: καίτοι ἀποκλειομένου παντὸς Συμβόλου Πίστεως καὶ πάσης κατηγορήσεως ἐκκλησιαστικῆς, ὁ διδάσκαλος ἐν τούτοις θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα οὐ μόνον νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν Γραφήν, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ ἐξηγῇ αὐτὴν.

«Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ πράξῃ ταῦτα χωρὶς νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα· καὶ τί θὰ ἦναι ταῦτα, ἢ δόγματα; Δὲν θὰ ἦνε μὲν δόγματα οὔτε τοῦ ἀγγλικανοῦ ποιμένος, οὔτε τοῦ πρεσβυτεριανοῦ, οὔτε τοῦ ἀναρρυθμιστοῦ· ἀλλὰ θὰ ἦνε δόγματα τοῦ διδασκάλου. . . . Ὁ διδάσκαλος αὐτός, ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως του, ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τοιούτων καθηκόντων, γίνεται οὔτω μέλος κοινωνικῆς τάξεως, ἧτις θὰ χαίρῃ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν Ἀγγλων.»

Ἄν λοιπὸν ἕκαστος διδάσκαλος διδάσκῃ ἐν Γαλλίᾳ τὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως αὐτός τὰ ἐνοῆ, ὁποῖαν σύγχισιν ἐπρότεινεν ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων.

Καὶ ἂν, ἀφ' οὗ οἱ ὑπουργοὶ τῆς παιδείας εἶνε ἐφήμεροι, αὐρίον κληρικῶρων ὑπουργὸς ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἐπίσης ἐφημέρους διδασκάλους διὰ κληρικοφρόνων, ὁποῖαν ἀσυνέπειαν πρὸς ἑαυτὸν ἐδειξεν ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων, ψηφίζων κατὰ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Oscar de Vallée, καθ' ἣν τοῦλάχιστον ἔμενε καὶ τις ἐλευθερία εἰς τοὺς γονεῖς νὰ σώσωσι τὰ τέκνα των ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς διεσθαρμένου κλήρου;

Οὕτω λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι οὐ μόνον δὲν ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς θρησκείας ἀπὸ τῆς ὀλιγορίας, ἀδικαφορίας καὶ ψυχρότητος τῶν ὑλιστῶν δημοκρατικῶν ὁ κ. Ἰούλιος Σίμων, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν κατέστησε ἀμφισβητήσημον, οὐχὶ

ὑποβαλὼν εἰς τὴν ψῆφον τῆς γερούσιας τὸ περὶ ὑπάρξεως τοῦ ζήτημα, ἀλλὰ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τυχόντος δημοδιδασκάλου ὑποβαλὼν τὴν ἐρμηνείαν τῶν πρὸς αὐτὸν καθηκόντων, χωρὶς καὶ δι' αὐτῆς τῆς προτάσεως νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπαρξίς τοῦ Θεοῦ τῆς πνευματικῆς φιλοσοφίας, ἧς ἐν τοῖς συγγράμμασί του εἰδείχθη ἄξιος διδάσκαλος, ἀλλ' ἐν τῷ πολιτικῷ του βίῳ λίαν ἐπιλήσιμων, ὑποπίπτων εἰς ἀνακολουθίας συνεχεῖς, ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν προσωπικότητά του ἐκ τῆς λήθης, εἰς ἣν ἔρριψεν αὐτὴν ἡ πολιτικὴ του ἀνικανότης, ἧτις πάλιν δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ἢ ὡς ἔλλειψις δώρου ἐλάχιστη, ἀφ' οὗ τόσα ἄλλα δῶρα κέκτηται ὁ κ. Σίμων, καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ὁποίων ὄφειλε νὰ ἐμμεῖνη μᾶλλον ἢ νὰ ζητήσῃ ἀσχολίας πολιτευτοῦ.

Ὅσο δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ, ἐφ' ἣ δικαίως μέμφεται αὐτὴν ὁ κ. Δήμιτσας, γνωρίζομεν ὅτι ἡ Γαλλία κατέχει θέσιν μετὰ τὴν Σουηδίαν, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Κάτω Χώρας, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀρνηθῆ ὁ κ. Δήμιτσας, ὅτι ἡ Γαλλία ὀφείλει τὴν ἔλλειψιν ταύτην εἰς τὴν ἐπικράτησιν καὶ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῆς θεοκρατίας, ἧτις ἤρκειτο εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, ἀμφιβάλλουσα πάντοτε ἂν συμφέρῃ αὐτῇ νὰ ἀσχοληθῆ καὶ περὶ τὴν διανοητικὴν τῶν ποιμνίων ἀνάπτυξιν.

Δὲν ἀπηλάσσετο δὲ ποσῶς ὁ κ. Δήμιτσας τῆς ὑποχρέσεως τοῦ νὰ ἐκθέσῃ ἀκριβῶς τὰ πράγματα καὶ μετ' ἀκριβῆ ἐξέτασιν νὰ παρουσιάσῃ τὸν Σίμονα σωτήρα ἐκκλησίας προπηλακισμένης δῆθεν ὑπὸ ἀθέων, γράφων περὶ τῶν φανέντων αὐτῷ παραδόξων συμβάντων τῶν τελευταίων συζητήσεων ἐν τῇ Γαλλικῇ Γερούσιᾳ. Ἐπεβάλλετο δ' αὐτῷ καὶ τὰς θρησκευτικὰς καὶ τὰς φιλοσοφικὰς καὶ τὰς πολιτικὰς δοξασίας τοῦ κ. Σίμωνος νὰ γνωρίζῃ καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὰς νὰ κρίνῃ τὴν κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν νόμων τοῦ Φερρὺ διαγωγὴν του, ἀφ' οὗ ἀπεράσισε νὰ τῷ ἀπονείμῃ δίπλωμα καὶ τίτλους σωτήρος.

Σ. Ε. ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΙΑ'.

Ὁ Βάκχος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰάκχου εἰσάγεται εἰς τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια. — Ὁ Βάκχος ἐν Ἰταλίᾳ. — Τὰ ῥωμαϊκὰ Βακχανάλια.

Τὰ ἀδώνεια πρὸς τὸν τὰς ἐορτὰς τῆς Βίβλου,

μεμετριάσμενας καὶ κεκοσμημένας διὰ τῆς ἀττικῆς φιλοκαλίας· ἡ Κύπρις ἔρχεται ἐκ περιτροπῆς, ὡς ἡ ἀδελφὴ τῆς ἐκ Συρίας, διὰ νὰ λάβῃ μεταξὺ τῶν βραχιόνων τῆς τὸ σῶμα «τοῦ συζύγου.» Ἀλλὰ ἀντὶ τῆς μανιώδους περισφίγγεως τῆς Ἀστάρτης ἦτο πλήρης χάριτος περιπλοκή. Ἐν ταῖς Συρακοσίαις τοῦ Θεοκρίτου βλέπει τις αὐτὴν κεκλιμένην παρ' αὐτῷ «πορφύρεοι δὲ τάπητες ἄνω μαλακώτεροι ὑπῶν!» ὁ δὲ ἔρωε ἐπιχέει βάλσαμον ἐπὶ τῆς πληγῆς τοῦ θνήσκοντος. Τὰ πῆλινα ἀγγεῖα τῶν «ἀπαλῶν φοινικικῶν αὐτοῦ κήπων» ἀντικαθίστανται δι' ἀργυρῶν ταλαρίσκων. Τὰ ἀναθήματα δὲν συνίστανται πλέον ἐκ τριχῶν ἀπεσπασμένων, ἀλλ' ἐκ μικρῶν ἐρώτων χρυσῶν κρεμασμένων ἐκ κλάδων ἀνίσου, ποικιλμάτων λαμπρῶν πλακουντίων ἐκ μέλιτος ἐζυμωμένων ἐν εἴδει πτηνῶν. Τὰς λυσσαλέας ὄρυγας τῶν ἐκστατικῶν τῆς Συρίας διαδέχονται μελωδικαὶ ἐλεγείαι· ὁ θρήνος τῆς ἀηδόνος καὶ τὸ ἄσμα τοῦ κύκνου ἀντὶ τοῦ μιουλισματος τοῦ πάνθηρος αἰσθανομένης τὸν ἄρρενα σύντροφόν τῆς κτυπηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀκοντίου τοῦ θηρευτοῦ.

Ἦ . . χρυσῷ παίζοισ' Ἀφροδίτα
οἶόν τοι τὸν Ἄδωνιν ἀπ' ἀένου Ἀχέροντος
μηνὶ δυοδεκάτῃ μαλακαὶ πόδας ἄγαγον Ὀραι
βάρδιστα μακάρων Ὀραι φίλαι, ἀλλὰ ποθειναὶ
ἔρχονται πάντεσσι βροτοῖς αἰεὶ τι φορεῖσαι.
νῦν μᾶν Κάπρις ἔχοισα τὸν αὐτὰς χαιρέτω ἄνδρα
ἀπῶθεν δ' ἀμέε νιν ἕμα δρόσῳ ἀθροαὶ ἔξω
οἰσεῦμε ποτὶ κύματ' ἐπ' αἰῶνι πύοντα,
λύσασαι δὲ κόμαν καὶ ἐπὶ σφυρὰ κόλπον ἀνεῖσαι
στήθεσι φαινομένοις λιγυρᾶς ἀρξέμεθ' αἰοῦδαι.
ἔρπειε, ὦ φίλ' Ἄδωνι, καὶ ἐνθάδε κείε Ἀχέροντα
ἡμιθέων, ὡς φανεί, μονώτατος.
Ἰλαθὲ νῦν, φίλ' Ἄδωνι, καὶ ἐς νέωτ' εὐθυμήσεις·
καὶ νῦν ἦνθεε, Ἄδωνι, καὶ ὄκκ' ἀφίκη, φίλος ἤξεε.

Ὀμιλῶν τις περὶ τοῦ Ἀδωνίδος δὲν ἀπομακρύνεται τοῦ Βάκχου. Ἀρχαίτι παραδόσεις τὸν συνέδρον πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Μύρρας καὶ πρὸς τὴν Κύπριν, τὴν θεῖαν αὐτοῦ δέσποιναν. Παράδοσις τις ἔλεγεν ὅτι οὗτος ἐπεσκέπτετο αὐτὰς εἰς τοὺς παραδείσους τῶν ἐν Λιβάνῳ, καὶ ὅτι οἱ ἐρώμενοι τῷ εἶχον δώσει τὴν κόρην των Βερόνη. Βραδύτερον ὁ Ἀδωνὶς συγχωνεύεται ἐν τῷ Βάκχῳ γενομένῳ σχεδὸν ἐπίσης θηλυκῶ ὡς αὐτός, καὶ δὲν διεκρίνονται πλέον ἀμφοτέροι· ὁ αὐτὸς μαρμαρὸς καὶ τὸ αὐτὸ τοῦ θανάτου σχῆμα.

Ἡ λατρεία αὐτῆ τοῦ Ἀδωνίδος ἐπέδρασεν ὀλεθρίως ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐξενεούρισε καὶ ἐπήνεγκεν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν. Τὰ ἀρώματά του ὑπέκρυπτον μιάσματα, ὁ δὲ χαρακτήρ τῶν χαρμίων

παρεισέδυσεν μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Ἦτο δὲ αὕτη νέα τις εὐσέβεια μυστικὴ καὶ ἀκόλαστος, ἣτις διαφθείρει τὸ θυμιάμα τοῦ ἀγνοτέρου θυσιαστηρίου. — Ἡμέραν τινὰ τὰ Ἀδώνια κατέπληξαν τὰς Ἀθήνας. Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ὀλεθρίας ἐκστρατείας τῆς Σικελίας, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ τριήρεις ἀπέπλεον, καὶ ἡ δύναμις τῆς πόλεως ἐπιθαίνει αὐτῶν, ἄσματα πένθιμα ἀντηχοῦσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς, αἱ ἀναπεπταμένοι πύλαι καλύπτονται ἐξ ἀποθητηρίων βασταζόντων τὸ εἶδωλον νεκροῦ. Ταράσσονται καὶ ἐρωτῶντες μανθάνουσιν ὅτι ἦσαν οἱ τοῦ Ἀδωνιδος λάτραι, οἵτινες ἐκίδεον αὐτόν. Αἱ Ἀθηναὶ ἐταράχθησαν διὰ τὸν ἀπαίσιον τοῦτον οἰωνόν. Ἡ Παλλὰς ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἐπέσειε τὸ δόρυ τῆς καὶ ἔστρεψε τοὺς βλοσυροὺς αὐτῆς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰς ἀναξίας αὐτῆς θυγατέρας, δακρυροοῦσας δι' Ἀσιανόν τινα Μικκύλον, ἐνῶ τῆς πατρίδος ἡ τύχη ἐκυμαίνετο.

Ἰπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θεοξενίας ταύτης (ὡς οἱ χριστοὶ πολῖται ἐκάλουν μετὰ περιφρονήσεως τὰς ξένας τὰς εἰδωλοτρείας,) διδασκομένης καὶ διὰ διδομένης ὑπὸ τῶν Ὀρφικῶν. Ὁ Βάκχος Ζαγρεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίως. Εἰκόνιζον ἐνταῦθα τέκνον τι Ἰάκχον, ὑποβολιμαῖον υἱὸν τῆς Δήμητρος, τὸ στόμα ἔχοντα ἐπὶ τοῦ στέρνου τῆς, καὶ ὑποσημαίνοντα κατ' ἀρχὰς τὸ μετρικὸν αἶσθημα τῆς ἀγαθῆς θεᾶς.

Ἡ Περσεφόνη ἀξήθεισα ταχέως, ὑπελείπετο πολὺ τοῦ νὰ διαθρέψῃ τινὰ διὰ τοῦ μαστοῦ τῆς ἐξωγκωμένου διὰ τοῦ χυμοῦ τῆς γῆς. Ὁ Ἰάκχος ἦτο ἐνταῦθα ὁ πίνων τὴν ζωὴν ἄνθρωπος. Ὁ Βάκχος ὑποκαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἀθώου θηλάζοντος βρέφους, καὶ τὸ ἀγνὸν σύμβολον διαφθείρεται. Ἦτο ὁ σύζυγος τῆς Περσεφόνης, ἀλλ' ἰδοὺ αὐτὸς υἱὸς τῆς, γεννώμενος αὐτὸς οὗτος καὶ διχοτομούμενος. Ἡ αἰμομιξία ἦτο τὸ ὄνειρον τῶν ῥυπαρῶν τούτων θρησκείων τῆς Ἀσίας. Τὸ ἄντρον τοῦ Λὼθ ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἐργαστήριον ἐνθα καταργάζονται αἱ θεογονίαι των. Αἱ ἀθέμιτοι συμμίξεις τῆς φύσεως ἐκφαίνονται διὰ τῶν μύθων των, ὧν τοῦ λοιποῦ ἐνθουσιῶν πράκτωρ θὰ ἦνε ὁ Βάκχος. Οἱ θεοὶ των συζευγνύμενοι πρὸς τὰς μητέρας των γεννῶσιν ἄλλους θεοὺς, οἵτινες εἶνε οἱ αὐτοὶ, ἀναφαινόμενοι ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἡ γενεολογία των περιπλέκεται εἰς ἐπονεϊδιστὸν αἰνιγμα, ἡ δὲ δυσπρηστημένη Σφιγξ ἤθελεν ἀποποιηθῆ νὰ προβάλλῃ ταύτην εἰς τοὺς ἐξεταστάς τῆς. Ἐπὶ τέλους αὐτοὶ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Βάκχου ἐρυθριῶντες ἀντ' αὐτοῦ διὰ ταύτης τὰς αἰσχρότητας, ἔλεγον ὅτι εἶχε μη-

τέρα, ἣς ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα: Ἵγνος τις ὀρφικὸς τὸν ἀνεκέρυττεν ὡς ἀρρήτους λέκτροισι τεκνωθέντα.»

Τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίως τόσῳ εὐγενῆ καὶ τόσῳ ἀπλῶ κατὰ τὴν γένεσιν των, διαφθείρονται ταχέως ἀφ' οὗτου κατελήθησαν ὑπὸ τοῦ δαίμονος τούτου τῆς μεσημβρίας, ὅστις τὰ μεταποιεῖ κατὰ τὴν εἰκόνα του, καὶ ἐμφυσᾷ ἐπ' αὐτῶν σκοτίαν, καὶ ἀσελγείας ὁρμήν. Τὰ ἀχαλίνωτα φαλλοφορία εἰσέρχονται ὡς ἀκολοθία του εἰς τὸ βέβηλον θυσιαστήριόν του, ἐπιδεικνύονται δὲ αἰσχροὶ παραστάσεις καὶ αἰμοσταγαῖς, ἀπομιμούμενα τὰ πάθη καὶ τοὺς ἀνοσίους ἐρωτας τοῦ θεοῦ ὁ ἔρως τῶν ἵπποτροφείων καὶ τῶν σηκῶν, ὁ θηριώδης Πρίαπος ὅστις ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν μορφήν νάνου τερατωδῶς μεταμορφωμένου ἢ βεβήλωσις τῶν ὠραίων τούτων μυστηρίων ἀναπολεῖ τὰ χριστιανικὰ ἐκεῖνα συναξάρια, ἐν οἷς βλέπει τις τὸν Σατανᾶν ἐνδεδυμένον ἱερατικὰ ἄμφια, καὶ παρωδοῦντα τὰς τελετὰς τῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων μοναστηρίου.

Τὸ διεστραμμένον τοῦτο πνεῦμα τῶν μυστηρίων, ὅπερ ἐν Ἑλλάδι περιορίζετο ὑπὸ τῆς μαλακότητος τῶν ἡθῶν, δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τοῦ φρικώδους σκανδάλου, ὅπερ ἐξεγράφη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα π. Χ. Ὁ μυστικὸς Βάκχος αἰφνιδίως κατέκτησε τὴν Ἰταλίαν, εἰσχωρήσας ἐκεῖ διὰ τῶν πυριφλεγῶν λόφων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, κεκαλυμμένων ἐκ τῶν ἀμπέλων του. Αἱ μυστικαὶ αὐτοῦ συγκοινωνίαι ἐξετείνοντο μέχρι τῆς Ἐτρουρίας. Μεταφουτευθεὶς εἰς φυλὴν τραχυτέραν, ἣτις ἔχυνε ποταμῶν τὸ αἶμα ἐν τοῖς ἀγῶσίν του, ὁ θεὸς ἀναλαμβάνει τὰ ἄγρια αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ ἐξεγείρεται ἀποτόμως τὸ κακὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Οὐ μόνον τὴν τρύγα, ἀλλὰ τὸ δηλητήριον τοῦ κυπέλλου του παρῆγε πρὸς πόσιν εἰς τοὺς μύστας του. Ὁ Βάκχος ἀπεκρύπτετο ἐν Ῥώμῃ ὄπισθεν τῆς ἐπισήμου λατρείας του, ἤκουε δὲ τις τὴν νύκτα πλησίον τοῦ Τιβέρεως παραδόξους δοῦγὰς ἐξερχομένας ἐκ τοῦ ἱεροῦ δάσους, (stimula). Θάψμα ἀναμφιβόλως, χορὸς τῶν νυκτερινῶν θεῶν, οἱ δὲ διαβάται ἔσπευδον τὸ βῆμα, ψιθυρίζοντες τύπον τινὰ ἐξορκισμοῦ.

Τὸ ἔτος 186 ἄνθρωπός τις ὀνομαζόμενος Τίτος Ρουτίλιος, προτείνει εἰς τὸν προγονόν του, οὗ ἦτο ὁ κηδεμών, νὰ τὸν μνήσῃ εἰς τὰ Βάκχεια μυστήρια. Ὁ νεανίας διασκέπτεται περὶ τούτου μετὰ ἐταίρας, ἢν ἡγάπα, ἡ δὲ γυνὴ ἐξοργίζεται καὶ ἀνησυχᾷ.— Ἀναμφιβόλως ὁ προγονός του ἡ μήτηρ του, ἐπίσης,

θέλουσιν ἴσως νὰ ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ διὰ νὰ μὴ εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ δώσωσι λόγον τῆς κηδεμονίας. Ὅστις ἀπέχει τοῦ νὰ θέσῃ τὸν πόδα εἰς τὴν μύσην, ἢν τῷ προσφέρουσιν, ὁ θάνατος εἶναι τὸ τέλος!—Ὁ νέος ἔντρομος καταφεύγει εἰς θεῖαν τοῦ τινα, ἣτις εἰδοποιεῖ τοὺς ὑπάτους. Συλλαμβάνουσι τὴν ἱέρειαν τῶν «Βακχείων» ἣτις βασιανίζομένη ὁμολογεῖ. Ὁχετός δὲ αἰμοσταγῆς διανοίγεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς τετρομαγμένης Ῥώμης. Πεντάκις τοῦ μηνὸς οἱ μουόμενοι, λαμβανόμενοι πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους, συνελέγοντο. Ἐδιδάσκον δ' αὐτοὺς ὅτι ὄλαι αἱ πράξεις εἶνε ἀδιάφοροι, ἐπομένως τὰ πάντα εἶνε ἐπιτετραμμένα.—Nihil nefas ducere.

Ἡ διδασκαλία τῆς τρομερᾶς αἰρέσεως ἦτο ἡ καθιέρωσις τῆς ἀτιμίας, ὁ μυστικισμὸς τοῦ ἐγκλήματος. Οἱ ἄνθρωποι ἐν ταῖς ὀργιαστικαῖς ταύταις συνελεύσεσιν, ἀλλοφρονοῦντες ἀναμφιβόλως διὰ καυστικῶν ποτῶν κατελαμβάνοντο διὰ μανιακῶν παροξυσμῶν καὶ ἤρχιζον νὰ προφυτεύσωσιν. Αἱ γυναῖκες μὲ ἐνδύματα μαινάδων, λυτὴν ἔχουσαι τὴν κόμην, τὸν Θύρσον ἐν τῇ πυγμῇ, καὶ τὴν νευρίδα περὶ τοὺς λαγόνας ἔτρεχον ἀγελήδων πρὸς τὸν Τίβερην, καὶ ἐβύθιζον ἐκεῖ τὰς διαπύρους δάδας, ἃς ἀπέσυρον ἀνημμένας ἔτι, ἐπειδὴ τὸ ἔμπουν θεῖον ἀνεμιγνύετο ἐκεῖ πρὸς τὴν ἄσβεστον. Σύμβολον τοῦ θεοῦ ἐκλαμβανόμενου ἀντὶ τοῦ ἡλίου, ὅστις κατέρχεται εἰς τὰ σκότη, διὰ νὰ ἀναφανῆ πυριφλεγῆς τὴν ἡμέραν.—Οἱ προσεταιρισθέντες ἀνεμιγνύοντο ἀκολούθως, ἀδιακρίτως καὶ τυφλῶς κατὰ τὴν νύκτα, οἱ δὲ ἀρνούμενοι νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸ αἶσχος ἐρρίπτοντο διὰ μηχανῆς εἰς τὰ βαθέα φρέατα. Ἡ τοῦ τυμπάνου γοργὴ κρούσις ὡς καὶ ἡ τῶν κυμβάλων ἀλαλαχὴ κατέπνιγεν, ὡς ἐν τοῖς Σουτέοις τῆς Ἰνδίας, τὰς κραυγὰς τῶν θυμάτων ἔλεγον δὲ τότε ὅτι αὐτοὶ ἀπήγοντο ὑπὸ τοῦ Βάκχου παρωργισμένου ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεώς των. Ἡ ἀνάκρισις ἀνεκάλυπτε φρικώδη ἐγκλήματα, ἐπίσης ἀγνοούμενα μέχρι τοῦδε, ὅσῳ οἱ ὑποχθόνιοι φόνοι τῶν καταχθονίων θηρίων. Ἡ Ῥώμη εἶδεν αἰφνης ἑαυτὴν περιεσφιγμένην ὑπὸ ὄφρων, περικεκυκλωμένην ὑπὸ λεγεῶνος τεράτων καὶ ὑπὸ Ἐρινυῶν συμπλεκόμενων. Ἡ σχολὴ αὕτη τοῦ κακοῦ ἐπέτελει τὰ φρικτὰ αὐτῆς δόγματα, ἡ δὲ Λακούστα ἐποίησε ἐνταῦθα τὴν μαθητείαν τῆς. Ἐκ τοῦ ῥυπαροῦ αὐτῆς ἀντλου ὡς λέγει ὁ Τίτος Λίβιος ἐξήρχοντο καὶ ἐξεχέοντο ἀνὰ τὴν πόλιν αἱ ψευδεῖς μαρτυρίαι, αἱ πλασταὶ διαθήκαι, αἱ συκοφαντικαὶ ἀναφοραὶ, τὰ κακουργήματα, αἱ δηλητηριάσεις. Ἡ

σύγκλητος διεξήγαγε τὴν ὑπόθεσιν μεταχειριζομένη τὴν ἰσχὺν τῆς, συλλαμβάνουσα αἰφνιδίως καὶ τιμωροῦσα, τοῦθ' ὅπερ ἀναπολεῖ τὰ μεγάλα τολμήματα τῆς Βενετικῆς ἀστυνομίας. Τὸ δίκτυον βίβην εἰς τὸν βακχικὸν ὀχετὸν ἐξήγαγεν ἑπτὰ χιλιάδας κατηγορουμένους. Τὸ ἥμισυ τούτων ἀπεκτεφάλισθη, αἱ γυναῖκες ἐθανατώθησαν ἐν ταῖς οἰκίαις των ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἢ τῶν συζύγων των, ἐκάστη οἰκογένεια ἐπνίξε μυστικὰ τὴν ἐχιδνάν τῆς. Τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια ἀπηγορεύθησαν ἐπὶ ποινῇ θανάτου εἰς πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Βάκχος ἐξήλθε κατησχυμένος ἐκ τοῦ σοβαροῦ τούτου συμβεβηκότος φρουρούμενος ὡς τις ὑποπτος θεός, καὶ ἀνεκτός μόνον ἐν τῷ φωτὶ, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον περιοριζόμενος εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ λατρείαν.

Ἰπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν ἐτόλμησε πάλιν νὰ ἀρχίσῃ τὰ ὄργια του, γνωσθέντα πάλιν διὰ καταστροφῆς. Οἱ μυθολόγοι λέγουσιν, ὅτι ἐν τῇ μανίᾳ τῆς μέθης, τῷ συνέβαιεν ἐνίοτε νὰ φονεύῃ τὰς ἰδίαις αὐτοῦ Μαινάδας. Οὕτως συμβαίνει ἐν τοῖς τραγικοῖς βακχίοις, ἃ περιέγραψεν ὁ Τάκιτος. Ἡ Μεσσαλίνα βαρυνθεῖσα τὰς ἀκολασίας, ἀηδιάσασα τὰς ἀτιμωρήτους μοιχείας ὄνειροπολεῖ σπάνιον τι ἀνοσιούργημα ἄγνωστον. Δημοσίᾳ καὶ ἀναισχύντως ἐνώπιον τῆς ἐκπλήκτου Ῥώμης ὑπανδρεύεται τὸν ἐραστήν τῆς Σίλιον, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κλαυδίου, τελοῦντος θυσίαν εἰς τὴν Ὀστίαν. Ὁ αἰσχρὸς ὑμέναιος τελεῖται ὡς οἱ νόμιμοι γάμοι ἐνώπιον μαρτύρων καὶ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου. Ὁ μὲν ἦτο Ὀκτώβριος, ὁ καιρὸς τοῦ τραγητοῦ, ἡ δὲ νυμφικὴ πομπὴ μεταφέρεται εἰς τοὺς κήπους τοῦ ἀνακτόρου. Αἱ σταφυλαὶ θλίβονται, ὁ δὲ οἶνος ῥέει εἰς τοὺς ληνοὺς. Κύκλω δὲ αἱ γυναῖκες τῆς Αὐτοκρατείας πηδῶσιν καὶ ποδοκροτοῦσιν, ἐνδεδυμένα μὲ δέρματα ζώων. Ἡ Μεσσαλίνα ἀποκεκαλυμμένη τὸ στήθος καὶ τὴν κόμην λυτὴν ἔχουσα ταράττεται, σείουσα Θύρσον ὁ Σίλιος ἐστεμμένος κισσόν, ὑποδεδεμένος κοθόρνους, ἀντικρὺ αὐτῆς, κινῶν τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ὄμου εἰς τὸν ἕτερον, ὀρχεῖται πρὸς τὸ θορυβῶδες ἄσμα χοροῦ μεθυσμένου. Ἐν τοσοῦτω εἰς τῶν προσκεκλημένων, ὁ Βέττιος Βαλέντιος καταλαμβάνεται ἐκ τῆς σαρδονικῆς ταύτης μανίας, σημείον τῶν ἀπαισίων οἰωνῶν τοῦ Βάκχου, ὅστις μετατρέπει εἰς ὀλολυγὰς τὸν γέλωτα τῶν μνηστήρων τῆς Ὀδυσσεΐας παρακαθημένων εἰς τὸ τελευταῖον αὐτῶν συμπόσιον. Οὗτος ἀναρριχάται εἰς δένδρον, ὡς Σάτυρος καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἵσταται ὄρθιος. Εἰς δὲ τοὺς ἐρωτῶντας τί βλέπει, ἀποκρίνεται ὅτι βλέπει

φοβερὰν θύελλαν ἐκ τοῦ μέρους τῆς Ὀστίας. Ἡ θύελλα ἔρχεται τῷ ὄντι αἰφνιδίως, καταπληκτικῆ, μετὰ τοῦ εἰδοποιηθέντος Κλαυδίου οἱ ἐκκτόνταρχοι ἐνοπλοὶ, τὰ ἄρματα τρέχοντα, οἱ ἀγγελιαφόροι καταπειγόντως, τὰ δεσμὰ ἔτοιμα, αἱ διαταγαὶ τοῦ θανάτου. Μετ' ὀλίγον φθάνει ὁ βαβδούχος ἔχων τὸ μέτωπον ταπεινὸν καὶ τὴν ῥομφαίαν προτεταμένην, ὅστις σφάζει τὴν μεγάλην Βακχίδα ἐπὶ τῆς ἐκ φύλων ἀμπέλου κλίνης τῆς.

ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

(Συνέχεια τῆς ἀριθμ. 30.)

Ἐτερον καθῆκον τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου εἶνε νὰ φροντίζη περὶ τῆς ἐκπαιδύσεως τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ἐπιτηρῆ εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, διορίζον ἐφόρους διὰ τὰ σχολεῖα καὶ ἐπιτρόπους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Φροντίζει νὰ διορίζη καλοὺς ἀγοροφύλακας διὰ τὴν φύλαξιν τῶν κτημάτων τῶν δημοτῶν, νὰ διατηρῆ ἐν καλῇ καταστάσει τὰς ἀγροτικὰς ὁδοὺς, καὶ νὰ πράττῃ ὅ,τι συντελεῖ διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων. Ὅταν ποτε τὸ ὑπουργεῖον διώρισε δημοδιδάσκαλον τὸν κ. Μελέτιον, ἄνθρωπον καλόν, ἀλλ' ἀμελεῖ καὶ ἀμέθοδον, ὁ πάππος ἀντέστη εἰς τὸν διορισμὸν τοῦτον καὶ κατ' οὐδὲνα τρόπον ἤθελε νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ σχολεῖον. Ὁ ἔπαρχος προσεκάλεσε τὸν πάππον καὶ τὸν ἐπέπληξε διὰ τὴν πράξιν του ταύτην, ἀλλ' ὁ πάππος ὑπέδειξεν εἰς τὸν κ. ἔπαρχον, πόσω ἄδικος ἦτο τοιοῦτος διορισμὸς καὶ πόσον ἐπιβλαβὴς εἰς τὸ χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι πληρώνουσιν ἐν μέρει τὸν διδάσκαλον, διὰ νὰ μανθάνωσι τὰ τέκνα του καὶ οὐχὶ διὰ νὰ τρέφωσι κηφῆνα. Ὁ ἔπαρχος συνηθάνθη τὸ δίκαιον τοῦ πάππου καὶ εὐλογοὶ παραστάσεις εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐπήνερχον τὴν ἀπαιτουμένην διόρθωσιν. Βλέπεις, ἀνάδοχέ μου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι τὸν πάππον, διότι αὐτὸς τὰ πάντα θυσιάζει πρὸς τὸ κοινὸν καλόν. Ὁ πάππος λέγει πολλάκις, ὅτι εἰς καλὸς δήμαρχος δύναται νὰ ἐπισηρῆ τὰς εὐλογίας τῶν δημοτῶν του καὶ νὰ καταστῇ ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τοῦ τόπου του.

Δ' Ο ΓΑΜΟΣ

Ὁ Ἰωάννης εἰσήλθε τῆ ἐπαύριον λίαν πρωτὴ εἰς

τὸν θάλαμόν μου ἔχων σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς ἐκ κακεντρέχειας: «Ἀνάδοχέ μου, μοὶ ὑπεσχέθητε νὰ μοὶ δείξητε τὸ ἀρχαῖον θέατρον, ὅπερ πρό τινος εὗρέθη ὑπὸ χωρικοῦ τινος.»

«Τέκνον μου, ἀπεκρίθην φιλοσοφικῶς, τρώγων τὸ δίπυρόν μου ἐκ μέλανος ἄρτου, σήμερον θὰ ἐξέλθωμεν τὴν ἐνδεκάτην ὥραν καὶ θὰ ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τὸν γάμον τοῦ κ. Κλεάνθους.—Τί εὐτυχία! θὰ ὑπάγωμεν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν; μάλιστα θὰ ὑπάγωμεν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.—Εἰπέ μοι ὅμως, ἀνάδοχε, διατί οἱ μελλοντοφρονοῦντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν;—Ἰνα λάθωσι τὰς εὐλογίας τῆς ἐκκλησίας; διότι ὁ γάμος παρ' ἡμῖν εἶνε μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου δύο ἄνθρωποι, ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἐνοῦνται, διὰ νὰ ἀποτελέσωσιν οἰκογένειαν καὶ νὰ συζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν.

Ἄλλ' εἰπέ μοι, ἀνάδοχέ μου, ἀκούω συχνάκις νὰ λέγωσιν εἰς ἄλλας τῆς Εὐρώπης χώρας ὁ γάμος γίνεται πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, τί θὰ εἴπῃ τοῦτο; Εἰς τὰ διάφορα τῆς Εὐρώπης ἔθνη ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι θρησκευτικαὶ αἱρέσεις, διότι ἄλλος μὲν εἶνε καθολικός, ἄλλος διαμαρτυρούμενος, ἄλλος ἑβραϊκὸς καὶ ἄλλος τούρκος. Ὁ ἀρχαῖος νόμος, καθ' ὃν ὁ γάμος ἦτο ἔγκυρος, ἂν ἐτελεῖτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὑπεχρέου πάντα, ὑπὸ τὰς αὐστηροτάτας ποινάς, νὰ γείνη καθολικός ἢ τοῦλάχιστον νὰ προσποιῆται ὅτι εἶνε καθολικός. Ἀλλὰ μία μεγάλη ἐπανάστασις κατὰ τὸ 1789 κατέστρεψεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ τὸν τυραννικὸν τοῦτον νόμον.

Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν δὲν συμβαίνει τὸ τοιοῦτον, διότι οἱ νόμοι ἡμῶν εἶνε φιλελεύθεροι. Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν καθολικοὺς, ὡς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ἑβραίους ἐν Κερκύρᾳ καὶ Χαλκίδι, καὶ Τούρκους ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, ἀλλ' ἕκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ τελέσῃ τὸν γάμον του, ὅπως θέλει, οἱ δὲ γεννηθέντες ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ὅποια ἔχομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι.

—Ἄλλ' ἐγώ, ἀνάδοχέ μου, εἶμαι ὀρθόδοξος καὶ νομίζω ὅτι ὅλοι αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι εἶνε ψευδεῖς.—Καὶ πιστεύεις ὅτι οἱ καθολικοὶ, ἢ οἱ ἑβραῖοι δὲν σέβονται ἐπίσης ὅτι ὅλοι αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι εἶνε ψευδεῖς πλὴν τῆς ἰδικῆς των; Τί ἤθελες λοιπὸν εἶπει, ἂν ὁ νόμος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ γείνωσιν ὀρθόδοξοι παρὰ τὴν γνώμην των καὶ τὴν συνείδησίν των;—Ἄλλ' ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ἀναγκάσῃ τινά, ἀνάδοχέ μου, διότι βασίζεται ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς δικαιοσύνης.—Ἄλλ' ἐν Εὐρώπῃ ἄλλοτε ὑπεχρέου τοὺς πάντας, ὑπὸ τὰς αὐστηροτάτας

ποινὰς νὰ γείνωσι καθολικοὶ ἢ τοῦλάχιστον νὰ προσποιῶνται ὅτι εἶνε τοιοῦτοι. Ἐπίσης δὲ καὶ διαμαρτυρούμενα ἔθνη ὑπῆρχον, ἅτινα ἐθεώρουν τὸν καθολικισμόν ὡς τι ἀξιοτιμώρητον ἔγκλημα.—Ὅποια φοίκη! ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἦνε ἐλεύθερος εἰς τὸ νὰ λατρεύῃ τὸν θεόν του κατὰ τὴν πίστιν του.—Τὴν διδασκαλίαν ταύτην διατήρησον, τέκνον μου, καὶ πᾶσαι τοῦ βίου σου αἱ πράξεις θὰ ἦνε εὐάρεστοι. Ἐνθυμοῦ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐντιμοὶ ἄνθρωποι εἰς πάσας τὰς θρησκείας. Καταφρόνει τοὺς ὑποκριτάς, οἵτινες κρύπτουσι τὴν γνώμην τιν ἐνεκα δειλίας ἢ ἐνεκα συμφέροντος. Ὁ ἡμέτερος νόμος εἰς οὐδὲνα ἐπιβάλλει τὴν ἐξάσκησιν ὀρισμένης θρησκείας, ἀλλ' οὔτε ἀπαγορεύει. Εἰς τοὺς ὀρθόδοξους λέγει: «ὑπάγετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν», ἀλλὰ δὲν ἀπαγορεύει εἰς τοὺς καθολικοὺς νὰ συχνάζωσιν εἰς τὴν ἰδικήν των, οὔτε εἰς τοὺς διαμαρτυρούμενους νὰ πορεύωνται εἰς τὸν ναόν των, καὶ οὔτε τῶν Ἑβραίων κλείει τὴν συναγωγὴν, οὔτε τῶν τούρκων τὸ τέμενος.

(Ἐπεται συνέχεια.)

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΛΑΚΙΟΥΑΣ

Ἐπὶ τῷ παρόντι εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς περιπλῶ τοῦ βασιλέως τῶν Σανδwichῶν νήσων Καλακαοῦα τοῦ Α'. ἡ γενικὴ προσοχὴ ἐστράφη πρὸς τὸ ἀπώτατον ἐκεῖνο σύμπλεγμα τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ. Ἰδιαιτέρῳ τι θέλητρον περιελάμπει τὰς μονήρεις ταύτας νήσους, ὅπερ οὐδεὶς εὐαίσθητος ἐπισκέπτης δύναται νὰ ὑπεκφύγῃ. Οἱ σοφοὶ ἀγνοοῦσι κατὰ ποῖον βαθμὸν συγγενικοῦ δεσμοῦ οἱ κάτοικοι αὐτῶν συνδέονται μετὰ τῶν ἄλλων φυλῶν. Καθ' ὑπόθεσιν ἀκολουθοῦντες τὴν ἀναλογίαν τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος ἄγονται πρὸς τοὺς Σαβαίους τῶν νήσων Σαμοῶν, εἴτε πρὸς τὴν Ἰάβαν ἢ τὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀραβίᾳ Σαβάς. Οἱ σοφοὶ ἀγνοοῦσιν ἐπίσης τὸν λόγον δι' ὃν ὁ ἀγγίνους καὶ φιλόζωος αὐτὸς λαὸς φαίνεται ἀφιερωμένος τῇ καταστροφῇ, καὶ οὐδεμία ἐξήγησις περὶ τῆς αὐξούσης προόδου τῆς ἀποθιώσεως εἶναι ἐπαρκής. Τῇ εἰμαρμένη ταύτῃ ἀντίκειται ἡ ἀποκάλυψις διδασκτικοῦ τινος θεάματος τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, αἵτινες δι' ἠφαιστειώδους ἐν Κιλαθέα ἐνεργείας παρήγαγον τὸ μέγιστον τῶν ἐσθραμένων καὶ ἐνεργῶν ἠφαιστειῶν τῆς οἰκουμένης, ὅπερ ὑπερβαίνει πάντα κατὰ τὴν νυκτερινὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ μαγικοῦ πυρός.

Ἐνῶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ φυσιοδίφου περιεργάζεται τὰς Χαβαίικας νήσους, ἐφ' ὧν ἡ ὄρεϊα κορυφὴ τῆς Mauno Kea καὶ ὁ στερεὸς θόλος τῆς Mauno Loa ὑφῶνται καὶ ἐφ' ὧν ἐκτεταμέναι καὶ φοίκη ἐμποιοῦσαι ἔρημοι ἐκ πετρῶν ἀποτελοῦσιν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν θελκτικὴν ἀγριότητα τῆς πετρίδος καὶ τῶν ἐρπόντων φυτῶν, ἡ ἱστορία κυρίως τῆς μικρᾶς νήσου Ὀκού παρουσιάζει τῷ ἱστορικῷ εἰκόνα ἀξιοπαρατήρητον. Ἐπὶ τῆς Ὀκού κεῖται ἡ Χονολουλού, ὁ μόνος καλὸς λιμὴν τοῦ συμπλέγματος. Εἰς ὀλίγας χώρας τῆς γῆς ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς τοσοῦτον ἀποτόμως εἰσέδυσεν ἐν τοῖς ἀγρίοις καὶ οὕτω ἀσφαλῶς ἐνεκλιματίσθη. Ἐπὶ τῷ πτώματι τοῦ Cook οἱ ἱεραπόστολοι προῦχώρησαν μετὰ ταχείας καὶ ἀναμφιβόλου ἐξωτερικῆς τοῦλάχιστον ἐπιτυχίας. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ μεταπέσει τῶν ἀμαρτωλῶν ψυχῶν τῆς πολυνησίας αἱ γνώμαι εἶναι ὄντως διάφοροι.

Καὶ ὅμως εἰς χώραν ἀγρίας φυσικῆς καταστάσεως ἐδραϊώθη ἐντὸς ἐβδομήκοντα ἐτῶν ὀργανισμὸς πολιτεύματος ἐντελῶς ὅμοιος πρὸς τοὺς ἡμετέρους τύπους. Αἱ περιστάσεις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος διευκόλυναν τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην. Πολεμικὴ ἔξοχος προσωπικότης Καμεχαμέχας ὁ Α'. εἶχεν ἐνώσει τὰς νήσους ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του. Καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν ὡς ἀμεταμέλητος εἰδωλολάτρης, ἀλλ' οἱ διάδοχοί του ἐπωφελήθησαν ἐκ τῶν μέσων τοῦ πολιτισμοῦ, ἅπερ τοῖς προσέφερον, ἵνα ἐξασφαλίσωσι τὴν θέσιν των. Ὅτε τῷ 1873 ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἀπὸ τοῦ πέμπτου Καλακαοῦα ἐξέλιπε καὶ ἐδέησε νὰ διορισθῇ βασιλεὺς κατ' ἐκλογὴν, πάλιν ἡ ἀντιπάθεια πρὸς τὴν ξένην ἐπιρροὴν εἰσέδυσεν εἰς τὸν λαόν καὶ ἀντὶ τοῦ μεταρρυθμιστοῦ ὑποψηφίου Δαβὶδ Καλακαοῦα ἐξελέχθη ὁμοφώνως ὁ Λουναλίλο, ὅστις ἀπέθανεν ἀμέσως τῷ 1874 θρηνούμενος ὡς παμφίλιτος. Ὁ λαὸς τότε διετέλει ἐν μεγάλῃ συγκινήσει. ἐφοβοῦντο μάλιστα προσάρτησιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Χαβαῖοι ὑπὲρ τῶν Χαβαίτων ἦτο τὸ σύνθημα. Ὁ Καλακαοῦας καὶ πάλιν κατῆλθεν ὑποψήφιος ὡς καταγόμενος ἐξ ἀρχαίας ἡγεμονικῆς οἰκογενείας καὶ τυγχὼν ἀμερικανικῆς ἀνατροφῆς. Κατ' αὐτοῦ ἀνταγωνίζετο ἡ βασίλισσα Ἐμμα χήρα τοῦ τετάρτου Καμεχαμέχα. Ὑπὲρ αὐτῆς τὸ πλῆθος ἐμάνετο· ἀλλ' ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἐκλεγόντων ἀριστοκρατικῶν ἀπεφάσισεν ὑπὲρ τοῦ Καλακαοῦα. Φοβερὰ ἐπανάστασις ἐξεράγη ἐν Χονολουλού: ἐν ἀγγλικὸν καὶ δύο ἀμερικανικὰ πλοῖα ἠναγκάσθησαν ν' ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν ξηρὰν στρατώτας καὶ νὰ ἐπαναφέ-

ρωσι τὴν τάξιν. Καθ' ὁδὸν ἐκκοποῦντο βα-
ναύως μερικοὶ ἐκλογεῖς, οἵτινες καίτοι ἐπιθεθέντες
τὸν βραχίονα καὶ τὴν κεφαλὴν ὤμοσαν τὸν νενο-
μισμένον τῷ νέῳ βασιλεῖ ὄρκον. Σήμερον ὁ Καλα-
καούας ἀπολαύει γενικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ δημοτι-
κότητος. Καὶ εἰς αὐτὸν δὲ ἐπηκολούθησεν ἡ ἀρὰ τῆς
ἀτεκνίας. Ἡ σύζυγός του εἶναι ἡ βασίλισσα Καπι-
ολάνι. Ἡ δὲ μετ' αὐτῆς οὐσης αὐτόχθονος Χαθαύτας
ἐν παραδειγματικῇ συζυγικῇ ἁρμονίᾳ. Ἐγεννήθησαν
ὁ μὲν τῷ 1836, ἡ δὲ τῷ 1834. Ὡς διάδοχος τοῦ
θρόνου ἐκηρύχθη ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως ἡ πριγ-
κηπέσσα Λυδία Καμακαέχα ὑπανδρευμένη μεθ' ἐνὸς
Ἀμερικανοῦ κυρίου Δόμινις.

Πῶς ὁ Καλακαούας σήμερον δύναται νὰ θεωρῇ
αὐτὸν ἀσφαλῆ ἐν τῇ θέσει του, ἐξάγεται κάλλιστα
ἐκ τῆς σημερινῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶναι πολὺ εὐεξήγη-
τον ὅτι ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος εἶδε τοσοῦτους περιη-
γητὰς ἐν τῇ πόλει τῆς διαμονῆς του, ἠσθάνθη καὶ
αὐτὸς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμῃ τὸν περίπλου τῆς
γῆς. Πολλὰ καινοφανῆ δὲν θὰ εὔρη. Ἐχει τοὺς
ὑπουργοὺς του, τὸ κοινοβούλιόν του τὸν στρατὸν
του, τὰ παράσημά του, τὴν αὐλικὴν του μουσικὴν,
διευθυνομένην θαυμασίως ὑπὸ τινος Βερολιναίου,
πρὸς δὲ τούτοις καὶ πᾶσαν νεωτέραν ἄνεσιν ἐν τῷ
νεοκτίστῳ ἀνακτόρῳ του. Ὅθεν πανταχοῦ ἄς τύχη
φιλίας ὑποδοχῆς διότι παντὶ ξένῳ ἐντὸς τοῦ κρά-
τους αὐτοῦ παρέχεται ἐγκάρδιος ἐξ ἐκάστου στό-
ματος «Aloha» «Ἀγάπη» καὶ αὐτὸς οὗτος ἀεί-
ποτε ἀνεδείχθη ἀξιογάπητος Gentleman.

ΚΕΚΛΑΥΜΜΕΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀρ.θμόν.)

Τότε χωρὶς βεβιάως νὰ τῷ διηγηθῶ τὰ τῆς ἡθι-
κῆς πάλης μου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, τῇ διη-
γήτην πῶς ἠναγκάσθη νὰ μεταβῶ εἰς Montepul-
ciano.

— Δὲν σοὶ ζητῶ ἐξηγήσεις, μοὶ λέγει ὁ, τι ἐπρα-
ξες, ὡφείλες βεβία νὰ τὸ πράξῃς ἄλλως δὲν θὰ
τὸ ἐπραττες. Ἄλλ' ἂν ἐσκέπτεσο, ὅτι ἦτο δυνα-
τὸν νὰ ὑποφέρῃ τις ἐκ τῆς ἀπουσίας σου, δὲν θὰ
ἀνεχώρεις βεβία χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετίσης.

Ἡ ἐπίπληξις αὕτη ὅσω ἔμμεσος καὶ μὴ θίγουσά
με προσωπικῶς ἦτο, τόσω ζωηρῶς με ἐθίξε, ὥστε

ἔσπευσα νὰ ἐξηγηθῶ ὅπως ἂν ἠδυνάμην, ὅταν ὁ κύ-
ριος καὶ ἡ κυρία Φαλγκιέρι ἐφάνησαν καὶ αὐτοὶ
ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Νίνου, ὅστις ἀπῆτει νὰ ἐορ-
τάσωσιν οὕτω πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὴν ἐπάνο-
δόν μου. Αἱ σύζυγοι Φαλγκιέρι ἐφάνησαν χαρέντες
ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ μου.

Ῥωμιλήσαμεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, καθ' ἣν
ἠδυνήθη νὰ ἴδω συμφορήσεις αἰφνιδίως ἐπὶ τῶν
παρειῶν τῆς Πίας. Ἰπεμειδία εὐχαρίστως καὶ ἠσπά-
ζετο παραφόρως τὸν μικρὸν Νίνον, ὅστις δὲν παρε-
ποιεῖτο μὲν ἐπὶ ταῖς θωπεΐαις, ἀλλ' ἐφαινετο ζη-
τῶν νὰ μάθῃ τὸ αἷτιον αὐτῶν.

Ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας καθ' ἃς διέμεινα ἐν Πρατῶ ἡ
χαρὰ διεδέχτο τὴν εὐχαρίστησιν. Πρῶτον πάντων
ἔβλεπον ἐκάστην πρωΐαν τὴν Πίαν, εὐχαρίστως βε-
βαιῶν τὴν καθ' ἐκάστην βελτίωσιν τῆς υγείας της.
Ἐνόμιζον ὅτι ἀγαθὸς δαίμων ἠρέσκετο νὰ προσθέτῃ
νέας ἀκτῖνας εἰς τὸν θαμβωθέντα πολῦτιμον ἀδά-
μαντά μου. Ἐβλεπον βαθμιδιᾶν ἀναγέννησιν καὶ
πλήρης συγκινήσεων παριστάμην εἰς τὸ περίεργον
θέαμα νεότητος ἀναλαμβάνουσης τὰς ἀπωλεσθεί-
σας δυνάμεις της καὶ καλλονῆς ἀνευρισκούσης μίαν
πρὸς μίαν τὰς ἀκτῖνας της. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα
συντελεσθῆ θαῦμα ἀληθῶς. Ἐβλεπον τὴν Πίαν
πάλιν ὡραίαν, τί λέγω; ἑκατοντάκις ὡραιότεραν,
διότι ἡ ἐν αὐτῇ βεβαιότης περὶ τοῦ ἔρωτος μου
ἀπέδιδε οὐρανίους ἀκτῖνας εἰς τοὺς χαρακτῆρας της.

Χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῶ εἶχον φθάσει εἰς Πρατῶ ὀλί-
γας πρὸ τῆς ἐορτῆς της ἡμέρας. Ἰδὼν ὅμως τὰς ἐπὶ
ταύτῃ γινομένας παρασκευὰς ἠεὶ ἐπὶ τῆς ἐλπίσεως,
ὅτι θέλω δυνηθῆ νὰ ὀμιλήσω μόνος μετὰ μόνης
τῆς Πίας. Καὶ ὄντως τὰ πάντα ἀπέβησαν κατ'
εὐχὴν. Τὴν κυριακὴν περὶ τὴν τετάρτην μετὰ με-
σημβρίαν, ἐν ᾧ ὅλοι διεσκεδάζον καὶ ἕκαστος ἀσχο-
λούμενος εἰς ὅ,τι ἀμέσως ἐνεδιαφέρετο, δὲν ἐσκέ-
πτετο κἂν νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν ἄλλων, συνήντησα
τὴν ὡραίαν καὶ ἀγαπητὴν μου Πίαν μετὰ τοῦ Νίνου.
Ἀκολουθῶν αὐτὴν, ὅπως μὴ ἐπισπάσω ἐφ' ἡμῶν τὰ
βλέμματα τῶν περιέργων, ἐξῆλθον τῆς πνευγύρεως
καὶ μετ' ὀλίγον τῆς πόλεως. Ἠκολουθήσαμεν τὴν
ὁδὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ, καλυπτομένην ὑπὸ λεπτο-
καρυῶν ὡς ὑπὸ σκιαδῶν ἡ φύσις ἦν ἡ μᾶλλον ἐφαί-
νετο ἡμῖν τόσω ἠρεμωτέρα, ὅσω ἡ ἐορτάζουσα πό-
λις ἦν θορυβώθη. Ἐρημία καὶ σιωπὴ ἐβασίλευε
πέριξ ἡμῶν. Καὶ ἐν ᾧ πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἐζήτουν
εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσω διὰ μακρῶν τῇ Πίᾳ δὲν ἠδύ-
νάμην νὰ ἀρθρώσω λέξιν τὸσω ἡ συγκινήσεις με
ἐπιγιγῆ ἡ καρδίᾳ μου ἐπαλλε σφοδρῶς καὶ ἡ γλῶσσα

ἐκολλᾶτο εἰς τὸν οὐρανίσκον. Τέλος βιάζων ἑμαυτὸν
προέφερα τὰς λέξεις ταύτας: Πία, φιλτάτη Πία!..
καὶ ἔστην τρέμων, καὶ αἰσθανόμενος ψυχρὸν ἰδρῶτα
περιχέοντα τὸ μέτωπόν μου.

Μὲ ἐθεώρησεν ἐπὶ πολὺ μετὰ τῆς χαρᾶς καὶ
στοργῆς, ἐνθαρρύνουσα με τόσω διὰ τοῦ βλέμματός
της, ὥστε ἀνέκραξα:

— Ἐπληρώθη ἡ καρδίᾳ μου, μία λέξις με πνί-
γει· πρέπει νὰ σοὶ τὴν εἶπω: Σὲ ἀγαπῶ, Πία! σὲ
ἀγαπῶ!

Μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἣν ἔθλιψα, καὶ προσέθηκε
τὴν κοινὴν παρ' ἡμῖν φράσιν, ἣτις, ἂν δὲν εἶναι
ἐξομολόγησις ἔρωτος, εἶνε ὅμως προάγγελος καὶ
ἐλπίς αὐτοῦ:

— Ed io anche vi voglio molto bene, Carlo.
Καὶ προσέθηκε:

— Ἄ! Ἡ ἐπάνοδός σου μοὶ ἦτο ἀναγκαῖα ὅπως
αἰσθανθῶ τὸν πρὸς τὴν ζωὴν ἔρωτα. Μικρὰν σου
καὶ ἄνευ ἐπιστολῆς σου, ἠσθάνθησα, ἔφθινον. Οὔτε
δυνάμεις εἶχον, οὔτε ἠρεσκόμεν εἰς τι. Ἐφθινον καὶ
ὀλονέν' μάτην ἡ ἀδελφὴ μου καὶ ὁ σύζυγός της
προσεπάθουν νὰ με ἐνθαρρύνωσι. Μὲ ἠρώτων περὶ
τοῦ αἰτίου τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἀπληπίζοντο,
ὡσάκις τοῖς ἀπεκρινόμην, ὅτι δὲν πάσχω. Ὅσοι μὲ
ἔβλεπον ἕκαστος μοὶ ἔδιδε μίαν συμβουλὴν ἢ ὠρίζε
νέον φάρμακον· πλὴν οὔτε συμβουλαὶ οὔτε φάρμακα
ἴσχυον. Ῥωμιάζον πρὸς πτωχὸν ἄνθος ἐκρίζωθέν.
Ἦνθούον ὅτε ἐθάδιζον πρὸς τὸν θάνατον, ἀλλὰ δὲν
εἶχον τὸ θάρρος νὰ παλαίσω κατ' αὐτοῦ, ὅστις
ἐπίσης ἔσπευδε. Ἡμέραν τινα δύο γραταὶ ἦλθον νὰ
ἀγοράσωσιν ἄρτον ἢ μία μὲ ἠτένισε μετὰ τῆς
στοργῆς, ὥστε ἐταράχθη τὴν ἡκουσα λέγουσαν εἰς
τὴν ἄλλην, ἐν ᾧ ἐζήρχοντο: ἐντὸς μηνὸς ἡ πτωχὴ
κέρη θὰ κοίτεται ἐν τῷ νεκροταφείῳ.

Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου οὕτω ἀποτόμως παρουσια-
σθεῖσα μὲ ἐτάραξε. Ἐνόμισα ὅτι μὲ ἐκάλυπτον
σάβανα, ὅτι ἠσθάνομην τὰς παρειὰς τοῦ νεκροκρα-
τάτου, καὶ προσεπάθουν νὰ ἀνατινάξω τὸ ἄπειρον
τῆς ἐπ' ἐμὲ γῆς βάρους. Ὅχι, εἶπον, ὄχι δὲν θὰ
ἀποθάνω πρὶν ἢ τὸν ἴδω πάλιν· καὶ ἂν μοὶ πέπω-
ται νὰ ἀποθάνω θὰ τῷ ἐκμυστηρευθῶ τὸ πάθος μου.

— Πτωχὴ Πία, πόσα ὑπέφερες!

— Ὁ ναί· μοὶ ἀπεκρίθη. Εἶναι θλιβερὸν νὰ ἀπο-
θάνῃ τις φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τοιοῦτον πόνον. Μοὶ
φαίνεται διπλοῦς ὁ τοιοῦτος θάνατος. Νομίζω ἦτον
στυγερόν τὸ νὰ ἴδῃ τις τὸν ἔρωτά του ἀποκρουό-
μενον τοῦ νὰ μὴ δύνηται νὰ τὸν ἐξομολογήθῃ εἰς
τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτόν. Ἀποφασίσασα νὰ θερα-

πυθῶ τῆς ἀσθενείας, ἣς οὐδεὶς ἐγίνωσκε τὸ αἷτιον
ἀπεφάσισα νὰ συμβουλευθῶ διάσημον τῆς Φλωρεν-
τίας ἰατρὸν. Ἡ φίλη μου, ἣν πολλὰκις εἶδες μετ'
ἐμοῦ, ἐζήτησε παρὰ τῆς ἀδελφῆς μου νὰ τὴν συνο-
δεύσω εἰς Φλωρεντίαν. Ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ἀντέτεινε·
ἐδείχθη μάλιστα προθυμοτάτη, βλέπουσα ὅτι ἤρε-
σκόμεν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ μικροῦ ταξειδίου ἠλπίζε
νὰ διασκεδάσω οὕτω τὴν θλίψιν μου.

Πρὸ τῆς πύλης τῆς πόλεως παρεκάλεσα τὴν φίλην
μου νὰ μὲ ἀφήσῃ μόνην καὶ νὰ μὲ ἀναμείνη μετὰ ἡμί-
σειαν ὥραν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Νέας Ἀγίας Μαρίας.
Τὰ ὀλίγα βήματα, ἅτινα μοὶ ἔμμενον ἀπὸ τῆς πύλης
τῆς πόλεως μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ ἰατροῦ ἦσαν δι' ἐμὲ
ἡ via dolorosa. Ἦναγκάσθη νὰ σταθῶ, οἱ πόδες
μου δὲν μὲ ὑπήκουον. Ἐστηρίζομην ἀνά πᾶσαν
στιγμὴν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ὁδῶν ὅπως μὴ πέσω.
Ἄν δὲ διαβάτης τις μὲ ἠτένιζεν ἐκπληττόμενος,
ἠρυθρίων, ἠσχυρόμην καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ προχω-
ρήσω. Τέλος ἔφθασα κατάκοπος καὶ ἡμιθανής.
Πρόσθεσις εἰς τὰς συγκινήσεις ταύτας φόβον ὅμοιον
πρὸς ἐμείνον, ὃν ἔχει τις φοβούμενος μὴ ὁ ἰατρὸς
τὸν ἐννοήσῃ. Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά μου νὰ παρου-
σιασθῶ εἰς τὸν ἰατρὸν, τῷ εἶπον ἐν ὄλῃ μου τῇ
ἀφελείᾳ:

— Ἄγνωστί ἔχω· πλὴν ἔρχομαι νὰ μὲ θερα-
πεύσης.

— Τέκνον μου, μοὶ ἀπεκρίθη συμπαθέστατα, τοὺς
πάσχοντας ἐκ τῆς ἀσθενείας σου δὲν δύναμαι νὰ
θεραπεύσω.

— Λοιπὸν ἀληθῶς, εἶμαι καταδεδικασμένη;

— Ἡ μόνη συμβουλὴ μου εἶναι νὰ παρακαλῆς
τὸν Θεὸν νὰ σὲ βοηθήσῃ. Προσπάθησε νὰ λησμο-
νήσῃς, διασκεδάζε.

Νὰ λησμονήσω! ἦτο ἀδύνατον· ἔπρεπε λοιπὸν
νὰ ἀποθάνω. Ἀφῆκα τὸν ἰατρὸν καὶ ἐπορεύθη πρὸς
τὴν φίλην. Μὲ ἠρώτησε πολλὰ, ἀλλὰ δὲν ἀπήντησα
σαφῶς εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐρωτήσεών της.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου προσεπάθησα νὰ φανῶ
χαρίεσσα καὶ ἠπάτησα πράγματι αὐτοῦς· πλὴν
πάλιν ἡ ἀσθένεια ὑπερίσχυσε καὶ ἡ προφητεία τῆς
γραίας θὰ ἐξετελεῖτο, ἂν δὲν ἐπανήρθετο.

— Ναὶ ἐπανήλθον, ὅπως σοὶ εἶπω, ὅτι σὲ ἀγαπῶ
καὶ ὅτι σοὶ ἀνήκει ἡ ζωὴ μου.

— Ἡ ἐμὴ ἐπίσης σοὶ ἀνήκει· εἶσαι κύριος αὐτῆς,
διότι μὲ ἔσωσας ἐκ βεβαίου θανάτου. Ἄν ἐγνώ-
ριζες πόσω ἐχάρην ὅταν σε εἶδον! Μάλιστα δὲ ὅταν
μὲ ἐστήριξεν ὁ βραχίον σου πίπτουσαν τότε ἠσθάν-
θη ἐμαυτὴν πράγματι εὐτυχῆ! Ὁ Θεὸς ἔπρεπε νὰ

ἐκλέξῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅπως μὲ καλέσῃ παρ' ἑαυτῶ, ἂν πέρωταί μοι νὰ σὲ χάσω.

Αἴφνης ἠκούσθη κραυγὴ τρόμου καὶ ὁ Νίννος σπεύδων ἔπεσεν ἐπὶ τὴν Πίαν, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ὄφιν φεύγοντα καὶ συρίζοντα. Ἡ Πία ἐφοβήθη καὶ ἀρπάζουσα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν Νίννον: «Φύγωμεν, φύγωμεν, λέγει, Α! διατὶ νὰ ἴδῃ τὸ ἔρπετόν αὐτό.»

Ζ'.

Τὴν ἐπαύριον, ἥτις ἦν ἡ καλλιτέρα τῆς ζωῆς μου ἡμέρα ἐκαθήμεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου ἀναμιμνησκόμενος τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τῆς μετὰ τῆς Πίας συνδιαλέξεως τῆς προτεραίας καὶ μεθῶν ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ πρὸς με ἔρωτος τόσῳ ἀξιεράστου πλάσματος, ὅταν ἤκουσα τινα πρὸ τῆς θύρας μου κρούοντα. Ἦνοιξα καὶ εἶδον τὸν Ἐδουάρδον, ὅστις ἔφθασε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς Πράτο, σκοπεύων νὰ διαμείνῃ μέχρι τῆς εἰς Montepulciano ἀναχωρήσεώς μου. Μεθ' ὅλα τὰ δείγματα τῆς φιλίας, ἅτινα ἀπὸ τινων ἡμερῶν μοι ἐχορήγει καὶ τὴν πραγματικὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν μου, δὲν μὲ εὐχαρίστησεν ἡ ἀφίξις του. Προησθάνομην, ὅτι ἡ ἀνάγκη, εἰς ἣν θὰ μὲ ὑπέβαλλεν ἡ παρουσία του ὅπως τὸν συνοδεύω, δὲν ἤθελε μοι ἐπιτρέψῃ νὰ βλέπω τὴν Πίαν ὁσάκις ἤθελον. Οὐχ' ἔπτον ἠναγκάσθην νὰ κρούσω τὰ αἰσθηματάτά μου.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ Ἐδουάρδος ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐξοχὰς τοῦ Πράτο. Ἐγὼ δὲ ἐπωφελήθην τῆς ἀπουσίας του, ὅπως ἐπισκεφθῶ τοὺς γείτονάς μου καὶ γνωστοποιήσω αὐτῇ τὴν δυταρέσκειάν μου ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει τοῦ Ἀμερικάνου. Ἐν ᾧ ὅμως καὶ ἐκείνη συμμεριζομένη τὴν δυταρέσκειάν μου ἐδήλου τὴν ἑαυτῆς ὁ Ἐδουάρδος ἐπέστρεψεν τῆς ἐκδρομῆς καὶ ἰδὼν με εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον. Μόλις ἐκρατήθην, ἐν ᾧ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἐκφράσω ὅλας τὰς κατάρτας τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐξέλθω. Ἐκεῖνος ὅμως ἐν ἀταραξίᾳ ἀληθοῦς Γενανκῆ ἔλαβε κάθισμα καὶ:

— Πεινώ, λέγει, ὡς λύκος, καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ ἔχει τί νὰ φάγω, μένω. Ἴδου ὀρεκτικώτατα cressin.

— Πλὴν, ἔσπευσα νὰ τῷ παρατηρήσω, ἂν θέλῃς Ἐδουάρδε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ δωμάτιόν μου ἢ Γάζα θὰ σοὶ παρασκευάσει ὅ,τι ἂν ζητήσῃς.

— Ὅχι, ὄχι εἶμαι κάλλιστα ἐδῶ καὶ ἤρξατο τρώγων. Παρ' ὀλίγον νὰ ἀρπάξω τὸ πινάκιον του καὶ νὰ τὸ σφενδονίσω ἔξω τῆς θύρας· τόσῳ ἡ ὀργὴ μὲ ἔπνιγε.

— Ἄν θέλητε, δεσποινίς, νὰ μοι προσφέρτε ὀλίγον οἶνον, ἐξηκολούθησεν ἐν τῇ ἀταραξίᾳ του, μηδὲν προσέχων τῇ τροχῇ μου, θὰ σὰς εἶμαι ὑπόχρεως.

— Ἀλλὰ δὲν βλέπεις, κύριε Ἐδουάρδε, ὅτι ἡ οἰκία αὕτη δὲν εἶνε πανδοχεῖον.

— Πράγματι, παρετήρησεν αὐτῷ ἡ Πία, τὸ μὲν ὀργιζομένη τὸ δὲ ὑπομειδιῶσα διὰ τοὺς παραδόξους τρόπους του, πωλοῦμεν ἄρτον, πλὴν οὐδὲ φαγητὰ οὐδὲ ποτὰ.

— Ἀδιάφορον, δεσποινίς τὸ ἐφ' ἅπαξ γινόμενον δὲν λέγεται συνθήεια. Τὰ cressin ἰσχυρὰ προκαλοῦσι φρενὴν δίψαν. Ἐχετε τὴν καλωσύνην δεσποινίς.

Ἡ ὀργὴ μὲ ἔπνιγε· ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ φέρω ἄλλας παρατηρήσεις. Ἡ Πία τῷ προσέφερεν οἶνον, ὃν ὁ Ἐδουάρδος κατέπιε μὲ ὄρεξιν εἶτα δὲ ἐγειρόμενος ἐν ἐπισημότητι, ὡς νὰ ἐξετέλει τὴν σοβαρωτέραν τῆς ζωῆς του πράξιν μοι λέγει ἔχων τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Βολωνίας ἀναγράφουσι σοβαροτάτην κλοπὴν γενομένην ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς πόλεως. Προκειται περὶ ὑπεξαίρεσως πολυτιμοτάτων εἰκόνων τοῦ Albert Dürer, ἃς ἀντικατέστησεν ἐπιτηδεῖως ὁ κλέπτης διὰ κοινῶν ἄλλων χαλκογραφημάτων. Ἡ Ἰταλία βεβαίως, ὅτι ὑπάρχουσιν ὑποψία καὶ περὶ ἄλλων κλοπῶν ἐκ τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης.

* *

Κατετέθη παρὰ τῆς διευθυντῆς τῆς ἐθνικῆς τῶν Παρισίων βιβλιοθήκης πυξίς κεκαλυμμένη ἐπιμελῶς καὶ ἐσφραγισμένη, περιλαμβάνουσα δὲ αὐτογράφους ἐπιστολάς τοῦ Alfred de Musset πρὸς τὴν G. Sand καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν αὐτῆς πρὸς αὐτόν.

Ἡ πυξίς περιβληθεῖσα διὰ νέου καλύμματος καὶ σφραγισθεῖσα διὰ τῆς σφραγίδος τῆς βιβλιοθήκης κατετέθη εἰς σιδηροῦν κιβώτιον, ὠρισμένον διὰ τοιοῦτου εἶδους καταθέσει, ὅπως ἀποσφραγισθῇ κατὰ τὴν διὰ τῆς διαθήκης ἐκφρασθεῖσαν θέλησιν τοῦ ποιητοῦ μόνου τῷ 1910.

Ἐν τῷ αὐτῷ κιβώτιῳ εὑρηται κατατεθειμένη πυξίς περιλαμβάνουσα τὴν μουσικὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Γ' καὶ τῆς Mme Cornu. Τῷ κ. Ρενάν ἀνετέθη ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς, ἥτις πρόκειται νὰ ἴδῃ τὸ φῶς μόνου τῷ 1883.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἡ συνδρομὴ εἶναι ἐτησίαι καὶ προπληρωταί:

Διὰ τὰς Ἀθήνας ν. δρ. 10

Διὰ τὰς ἐπαρχίας ν. δρ. 12

Διὰ τὸ ἐξωτερικόν φράγ. 15

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ